

Kráľ Matej Korvín vo vzťahu k Bratislave v Belovom podaní

Eva Frimmová

FRIMMOVÁ, Eva. King Matthias Corvinus and his Relation to Bratislava Interpreted by Bel. In *Historický zborník*, Vol. 32, 2022, No. 2, pp. 163-195.

Abstract: Matthias Bel (1684–1749), a native of Očová in central Slovakia, one of the greatest and last polymaths of Hungary published the monumental work *Notitia Hungariae novae* (Historical Geographical Knowledge of the Contemporary Hungary). This project is interesting from several perspectives, whether viewed historically, ethnographically, culturally, and socially, or geographically. Matthias Bel's great contribution lies in the fact he used copies of the documents that have not been preserved up to this day. The paper presents Matthias Bel's text from the work about the Bratislava County and Matthias Corvinus and his wife Beatrice of Naples (a.k.a. Aragon) in relation to Bratislava, in Latin original and translated into Slovak. The era of King Matthias Corvinus (1458–1490) is characterized by the overall stabilization of Hungary, embracing the Italian Renaissance and humanism. Bratislava became a frequently visited place of residence for the king, who led his military campaigns both to Bohemia and Austria from there. Corvinus' reforms had a major impact on the daily lives of the population. The Royal Palace became a place of formation of a new Renaissance lifestyle and court etiquette.

Keywords: 15th century; King Matthias Corvinus; Beatrice of Naples; relation of Matthias Corvinus to Bratislava; polymath Matthias Bel.

Matej Bel (1684 – 1749), rodák z Očovej vo Zvolenskej stolici na strednom Slovensku, učiteľ, evanjelický farár a teológ, ktorý pôsobil na školách najprv v Banskej Bystrici a potom ako rektor v Bratislave, kde bol zároveň predovšetkým duchovným predstaveným evanjelickej cirkvi a. v. Patril medzi najvýznamnejších vzdelancov obdobia novoveku. Ako jeden z najväčších a posledných polyhistorov v Uhorsku vykonal zásluhnú prácu – vydal monumentálne dielo *Notitia Hungariae novae (Historicko-zemepisné vedomosti o sívekom Uhorsku)*.¹ Tento projekt je veľkolepý a zaujímavý z viacerých hľadísk poňatých či už historicky, etnograficky, kultúrno-spoločensky, alebo geograficky. Aj keď sa jeho realizovanie nepodarilo naplniť v plnej miere, Matej Bel bol a je aj v súčasnosti považovaný za veľkú ozdobu Uhorska „magnum decus Hungariae“, keďže sa jeho dielo malo dotýkať dejín a opisu vtedajšieho stavu celého Uhorska. Svoje ambície vykresliť historický a geografický obraz celej krajiny zverejnil v *Prodrome*²

¹ BEL, Matthias. *Notitia Hungariae novae historico-geographica. I.-V.*, 1735-1737, 1742, [Sine anno]. 696 s.; 587 s.; 642 s.; 642 s.; 71 s.

² BEL, Matthias. *Hungariae antiquae et novae prodromus*, 1723.

(*Posol starého a súvekého Uhorska*). Systém jeho práce sa zakladal na spolupráci so vzdelancami, ktorých získaval najrozmanitejšími spôsobmi, predovšetkým ich však oslovoval na základe osobných kontaktov a odporúčaní. V konečnom dôsledku sa však nepodarilo celkom všetkých identifikovať. Údaje získané takouto formou podľa jednotného dotazníka dokázal Matej Bel vďaka svojej erudícii a kritickému úsudku redakčne spracovať, hodnoverne korigovať, ale tiež overiť do takej miery, ako mu to dovoľovali možnosti i podmienky. Treba oceniť, že urobil maximum a jednotlivé stolice boli starostlivo a odborne spracované na veľmi dobrej úrovni.

Pôvodne plánoval opísať 53 stolíc v štyroch veľkých celkoch, z ktorých niektoré by mali viac zväzkov. Tri zväzky prvého celku – Preddunajska (Hungaria Cis-Danubiana) mali obsahovať aj stolice na území dnešného Slovenska (Bratislavskú, Nitriansku, Trenčiansku, Turčiansku, Tekovskú, Komárňanskú, Novohradskú, Hontiansku, Zvolenskú, Liptovskú a Oravskú, okrem nich aj stolicu Pešť-Piliš-Šoltiansku). Druhý celok mal opísať Zadunajsko (Hungaria Trans-Danubiana) vrátane slavónskych stolíc. Všetky mali byť v jednom zväzku. Tretí, jednozväzkový celok Predtisie (Hungaria Cis-Tibiscana) by obsahoval okrem iných aj stolice Spišskú, Šarišskú, Zemplínsku, Užskú, Abovskú, Gemerskú a Turniansku – tým sa malo pokryť takmer celé územie dnešného Slovenska. Štvrtý celok Zátisie (Hungaria Trans-Tibiscana) nemal naplánovaný počet zväzkov. Nakoniec sa Matejovi Belovi podarilo vydať opisy stolíc: Spišskú vydal v rámci práce *Prodromus* v roku 1723 a ďalších desať (Bratislavská, Turčianska, Zvolenská, Liptovská, Pešť-Piliš-Šoltianska, Novohradská, Tekovská, Nitrianska, Hontianska, Mošonská) vyšlo v piatich zväzkoch v rokoch 1735 – 1749. Ostatné stolice zostali v rukopise, z rôznych dôvodov: či to boli problémy s vytlačením, alebo s Miestodržiteľskou radou či Uhorskou dvorskou kanceláriou alebo predstavenými stolíc, ktorí museli dielo schváliť...

Význam tohto Belovho diela spočíva v tom, že je predovšetkým nesmiernym zdrojom informácií – zachováva napr. opisy miest, budov i lokalít, ktoré už neexistujú, alebo odpisuje dnes stratené listiny. Zároveň je dielo bohaté na medirytinové ilustrácie – či ide o mapy a veduty miest vypracované vynikajúcim kartografom Samuelom Mikovínom, ale aj o ikonografický materiál kultúrno-historického charakteru s osobitnými výtvarnými hodnotami. Belove zväzky *Vedomostí (Notitia)* sú v kvalitnom typografickom prevedení a vyšli nákladom cisárskeho dvora vo Viedni. Patria k najrozsiahlejším a najpodrobnejším vedeckým historicko-geografickým prácam o území celého Uhorska, ktoré systematicky opisovali celú krajinu rozčlenenú na územné celky – stolice.

Matej Bel sa v slede spracovaných územných celkov zaoberal na prvom mieste Bratislavou a Bratislavskou stolicou. Vo výbere z histórie venoval v nej pomerne veľkú pozornosť významnému uhorskému kráľovi Matejovi Korvínovi,³ ktorý nastúpil na uhorský trón roku 1458 a roku 1469 získal aj českú korunu.⁴ Tento humanisticky vzdelaný

³ Matej Korvín (* 1443 – † 6. apríla 1490), syn Jána Huňadyho († 1456), gubernátora Uhorska. 24. januára 1458 zvolený uhorský kráľ, ale korunovaný až 29. marca 1464, od roku 1469 český (proti)kráľ, od roku 1468 moravský markgróf.

⁴ BEL, Matthias. *Notitia Hungariae novae historico-geographica. I.*, 1735, § XXXVII – § XLVII, s. 163-176.

panovník výrazne zasahoval do politického, ekonomického, duchovného a kultúrneho života krajiny. Vďaka rozsiahlym komplexným reformám a úspešným protitureckým ťaženiam prispel k jej celkovej stabilizácii. Bojoval aj proti českým bratríkom a cisárovi Fridrichovi III. Habsburskému. Rozvojom ekonomických i spoločenských vzťahov sa stále zvyšovala požiadavka na odbornosť a vzdelanie, čo sa markantne prejavovalo v Bratislave, ktorá bola po Budíne jedným z najvýznamnejších slobodných kráľovských miest v Uhorsku a aj častým kráľovským sídlom od čias Žigmunda Luxemburského. Udalosti, ktoré sa odohrávali v krajine za vlády Mateja Korvína týkajúce sa zachovania ochrany a budovania štátu, ako aj Korvínove reformy mali veľký vplyv na každodenný život obyvateľov celej krajiny. Bratislava mala v tomto smere osobitné postavenie, pretože si ho kráľ vybral za časté miesto svojho pobytu popri Budíne, i keď neskôr, po víťazstve nad cisárom Fridrichom v roku 1485, bola jeho sídelným mestom Viedeň.

Bel priblížil bližšie osobnosť Mateja Korvína, ale sústredil sa, podľa vlastných slov, na Korvínove úspechy a nie na chronologický výpočet udalostí. Jeho rozprávanie sa člení na štrnásť kapitol a v podstate sa dotýka celého Korvínovho profesionálneho života vo vzťahu k Bratislave. Začína sa rokom 1457, kedy po predčasnom úmrtí kráľa Ladislava Pohrobka⁵ na mor prišiel naspäť do Uhorska. Nepopísal tu okolnosti bratovej⁶ popravy pre nezhody medzi kráľovskou a huňadyovskou rodinou ani jeho väzenie v Prahe,⁷ ale jeho oslobodenie a výraznú pomoc, ktorú mu poskytol budúci český kráľ Juraj Podebradský.⁸ Na znak vďaky a priateľstva sa oženil s jeho dcérou Katarínou podľa rím. kat. obradu napriek tomu, že Podebradský bol utrakvista.⁹ Predsvadobná listina z 9. februára 1458 bola podpísaná hneď po jeho zvolení za kráľa. Obrad sa mal konať v Bratislave, ale napokon sa uskutočnil v roku 1461 v Budíne v čase dosiahnutia nevestinej dospelosti, t. j. dvanástich rokov.

Korvínove úsilie brzdili nepriaznivé vzťahy s českým panovníkom, ktoré vyústili v roku 1465 do otvorenej vojny. Príčinu videl Matej Bel v tom, že sa obaja králi museli zaoberať neustálymi susedskými krivdami a sťažnosťami, až napokon Matej povzbudený aj pápežom Pavlom II. vyhlásil v roku 1465 heretickým Čechám vojnu.¹⁰ Priebeh vojny opisoval Bel, hodnotiac hlavne Bonfiniho a Balbínov komentár, najmä v súvislosti s nebezpečným obklúčením Mateja, ktorý sa vďaka vyjednávaniam s Albertom Kostkom¹¹

⁵ Ladislav V. Pohrobok Habsburský (1440 – 1457), od rokov 1440/1453 uhorský kráľ, od roku 1457 český kráľ.

⁶ Ladislav Huňady (1453 – 1457), od roku 1452 bratislavský župan, od roku 1453 chorvátsko-slavónsky bán.

⁷ SAMBUCUS, Iohannes. *Antonii Bonfini Historia Pannonica, sive Hungaricarum rerum Decades IV et dimidia. Accedunt tractatus aliquot seu appendices variorum auctorum et rerum*. Coloniae Agrippinae : Sumptibus haeredum Johannis Widenfeldt et Godefridi de Berges, 1590, s. 356-359.

⁸ Juraj Podebradský (1420 – 22. marca 1471); správca Českého kráľovstva a od roku 1458 český kráľ.

⁹ Katarína/ Kuničunda Podebradská († 1464), dcéra Juraja Podebradského, od roku 1461 Korvínova manželka.

¹⁰ Pápež Pavol II. exkomunikoval Juraja Podebradského a zbavil ho trónu 31. marca 1468. *Lexikón slovenských dejín*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997, s. 55; BONFINI, Antonius. *Rerum Hungaricarum decades libris XLV. Editio septima*. Ed. Carolus Andreas Bel. Lipsiae : Sumptu Iohannis Pauli Kraus, 1771, s. 561.

¹¹ Albert Kostka, člen českého utrakvistického šľachtického rodu, vyslanec kráľa Juraja z Poděbrad a českých stavov, v tom čase zástupca markgrófstva Lužice.

dostal z neho von. Medzitým premohol Korvín bratrícke vojsko vedené Jánom Švehlom¹² v januári 1467, ktoré v čase kráľovej neprítomnosti plienilo uhorské územie a istý čas obťažovalo aj Bratislavu; pomohol mu pritom Blažej Podmanický.¹³ Korvín získal v roku 1469 českú korunu, ale český stavovský snem uznal Vladislava Jagelovského ako nástupcu Juraja Podebradského a Vladislav sa po jeho smrti v roku 1471 skutočne stal zvoleným českým kráľom. Mocenské boje a nepokoje medzi nimi pretrvávali ešte niekoľko rokov, nakoniec sa obaja panovníci dohodli v Olomouci 21. júla 1479 a na základe mierovej zmluvy sa v podstate delili o českú korunu.¹⁴

V roku 1471 došlo k neúspešnému sprisahaniu uhorských magnátov proti kráľovi na čele s ostrihomským arcibiskupom Jánom Vitézom a päťkostolským biskupom Jánom Pannoniom, ktorí ponúkli uhorskú korunu poľskému kráľovičovi Kazimírovi Jagelovskému.

Nemožno nespomenúť vzťahy Mateja Korvína k cisárovi Fridrichovi III. Habsburskému, s ktorým viedol vojnu v rokoch 1477 – 1487. Cisár Fridrich mal v držbe uhorskú korunu od čias korunovácie mladého Ladislava Pohrobka a Korvínovi sa ju podarilo získať naspäť do Uhorska až po 25 rokoch¹⁵ aj vďaka veľkým ústupkom, napr. vyplatil cisárovi 60 000 zlatých.¹⁶ Cisárovi ašpirácie na uhorský trón pretrvávali už od smrti Ladislava V. Pohrobka, a preto sa uchádzal listom v marci 1459 u bratislavského senátu o podporu dôvodiac, že bol časťou uhorských magnátov zvolený za uhorského kráľa a pozýva ich na korunováciu.¹⁷ Matej reagoval o šesť dní z Budína a požadoval, aby mu zostali Bratislavčania verní, napriek tomu, že niektorí uhorskí „buriči“ dali svoj hlas vo voľbe kráľa Fridrichovi.¹⁸ Vtedy dali mešťania prednosť Korvínovi. Matejovou dôverou otriasli Fridrichove úklady v čase jeho návštevy vo Viedni, ktorá sa odohrávala s najväčšou kráľovskou pompou. Bel opísal, ako v noci varovali Mateja o tom, čo sa naňho chystá, a ako sa zachránil so svojimi najvernejšími, s Coborom¹⁹ a Bánfim.²⁰ Vojna s Fridrichom prebiehala vo viacerých etapách a nakoniec v júni 1485 získal Korvín Viedeň, kde sa aj

---

¹² Ján Švehla (popravený roku 1467 vo Veľkých Kostoľanoch pri Trnave), bratrický veliteľ spočiatku v službách Mateja Korvína.

¹³ Blažej Podmanický (cca 1420 – 1480), zeman, do roku 1465 slúžil v Jiskrovom a bratríckom vojsku, v roku 1467 prešiel na Matejovu stranu, roku 1468 dostal donáciu na hrad a panstvo Hričov, roku 1469 mu potvrdili držbu rodových majetkov Prečín, Fačkov a Hliník.

¹⁴ Matej Korvín ako český kráľ mal v kompetencii Moravu, Sliezsko a Lužice, Vladislav II. Jagelovský spravoval Čechy.

¹⁵ RÉVAI, Peter. *De sacrae coronae regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna, annos ultra DC clarissimae brevis commentarius*. Augustae Vindelicorum : Excudebat Christophorus Mangus, 1613, s. 41-43.

¹⁶ O tejto transakcii sa zachovala zmluva z roku 1463. KOLLAR, Adamus Franciscus. *Ursini Velii De bello Pannonico*. Viennae : Typis Joannis Thomae Trattner, 1762, s. 204-236.

¹⁷ Archív mesta Bratislavy (AMB), Listina cisára Fridricha, Viedenské Nové Mesto 6. 3. 1459 (sign. Lad. 19. No. 1806).

¹⁸ AMB, Listina kráľa Mateja, Budín 12. 3. 1459 (sign. Lad. 19. No. 1807).

¹⁹ Imrich Cobor, v rokoch 1488 – 1491 bratislavský župan.

²⁰ Mikuláš Bánfi z Dolnej Lindavy († 1500 alebo 1501), od roku 1464 v službách Mateja Korvína, krajinský hodnostár a diplomat, v rokoch 1467 – 1478 bratislavský župan

usadil. Definitívne sa ukončila v roku 1487.²¹ Po kráľovej náhlej smrti 5. apríla 1490 ho viezli v smútočnom sprievode po Dunaji. Zastavili sa aj v Bratislave, kde mu mešťanky vzdali poslednú úctu.

Matej Korvín bol vo veľmi úzkom vzťahu s bratislavským senátom, v Archíve mesta Bratislavy sa zachovali početné listiny riešiace rôznorodé problémy, ktoré sa týkali jeho vzťahu s cisárom Fridrichom a neskôr Maximiliánom, obrany mesta, rozličných poplatkov a ich odpustení, poskytnutia peňazí, zbraní, povozov alebo aj vojakov. O niektorých sa zmienil aj Matej Bel, ako o *Zlatej bule* z roku 1464 potvrdzujúcej predošlé privilégia Bratislavy, ale aj o listine o výbere poplatkov na vojnu proti Čechom, ktorú vydal 28. septembra 1468 v Bratislave. Problém s vojnami proti Čechom i Rakúsku a s protitureckými ťaženiami sa premietal aj do života Bratislavčanov. Kráľ Matej im znovu a znovu nariadil napr. vybudovať most cez Dunaj.²² V roku 1471 prikázal v Bratislave vyberať poplatky od prechádzajúcich osôb, pretože bol vybudovaný z kráľovských peňazí,²³ v roku 1473 príkaz zopakoval z Taty.²⁴ Ďalej prikázal opevniť mesto a prispieť na obranu proti Turkom koňmi, vojskom, zbraňami, ale aj veľkými sumami peňazí, požadoval 100 až 400 zlatých. V roku 1489 nariadil vyplatiť kráľovskému pokladníkovi pre potreby kráľovstva už 2 000 zlatých,²⁵ o pol roka zase 1 000 zlatých.²⁶ Za to mesto na určitú dobu oslobodzoval od mýta. V roku 1471 ich oslobodil od poplatkov na štyri roky zato, že si vybudovali a opevnili mesto,²⁷ ale v roku 1478 ho znovu nariadil opevniť²⁸ a pre zvýšené turecké nebezpečenstvo aj v roku 1480.²⁹ Tiež požadoval od mesta menšie služby, ako napr. poskytnúť povoz na odvezenie tovaru pre obchodníkov za účelom nákupu pre kráľovský dvor, alebo aby mu poslali lode do Budína. Tieto listy písal kráľ väčšinou z Budína, Viedne, ale aj z Hainburgu alebo zo Znojma, niekedy priamo z Bratislavy.

Bratislava bola pre Korvína dôležitým východným miestom predovšetkým pre jej strategicky výhodnú polohu, ale aj preto, že ho mesto podporovalo od začiatku jeho vlády. Častokrát sem premiestňovala svoj kráľovský dvor jeho druhá manželka neapolská Beatrix Aragónska, s ktorou sa zosobášil v decembri 1476. Od konca roku 1477, počas roku 1478 až do obsadenia Viedne v roku 1485 sa zdržiavali v meste kráľ, kráľovná, jeho matka Alžbeta Siládiová († 1483) a celý dvor. Beatrix vyrastala v „modernom a voľnomyšlienkarском“ prostredí v Neapole a po príchode do Uhorska sa usilovala všemožne ho napodobniť, čo sa nestretlo s veľkým pochopením. Niekedy považovala Bratislavu za svoje hlavné stanovište. Podľa nej v tomto peknom a veľkom meste, kde

²¹ Dňa 1. júna 1485 obsadil Matej Korvín po päťmesačnom obliehaní Viedeň, ktorá sa stala jeho sídlom. 16. decembra 1487 uzavrel s cisárom Fridrichom prímerie v rakúskom Sankt Pöltene. *Lexikón slovenských dejín*, s. 55.

²² AMB, Listina kráľa Mateja, Budín 1. 6. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2072).

²³ AMB, Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 20. No. 1941).

²⁴ AMB, Listina kráľa Mateja, Tata 6. 1. 1473 (sign. Lad. 20. No. 1954).

²⁵ AMB, Listina kráľa Mateja, Budín 1. 6. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2072).

²⁶ AMB, Listina kráľa Mateja, Budín 15. 12. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2078).

²⁷ AMB, Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 33. No. 4785).

²⁸ AMB, Listina kráľa Mateja, Budín 6. 8. 1478 (sign. Lad. 21. No. 2007).

²⁹ AMB, Listina kráľa Mateja, Lindva 28. 8. 1480 (sign. Lad. 21. No. 2020).

žilo veľa Nemcov a Italov, mohla viesť pohodlný život a navyše tu bolo aj kráľovo útočisko neďaleko bojového poľa.³⁰ Keď sa zdržiavala od leta 1482 až do budúceho roku v Bratislave, posielala často listy Matejovi prostredníctvom prepošta Dómu sv. Martina Juraja Schomberga. Kráľovský pár obýval palác „Kunigs Haws“,³¹ ktorý sa nachádzal na Ventúrskej ulici.³² Jeho prepych a krásne záhrady siahajúce po hradby mesta spomenul v roku 1486 italský diplomat Caesar Valentini.³³ Avšak zhorel počas rokovania o kráľovských dvojitých zásnubách 30. apríla 1515.³⁴ Beatrix disponovala vlastným dvorom, kde mali svoje miesto zábava, hudba, tanec.³⁵ V roku 1483 si založila 13-členný zbor hudobníkov a spevákov, ktorý neustále dopĺňovala. V tom istom roku ho prepožičala z Bratislavy do Hainburgu spolu s organom. Jej cit pre krásu a prírodu sa uplatnil aj pri úprave spomenutého paláca a záhrad v Bratislave. O jej príchode do Uhorska na svadbu v decembri 1476 sa zachovali celkom presné záznamy – Beatrix cestovala na vozoch, lodiach i koňmo od 18. októbra, čiže dva a pol mesiaca, mala vo svojej suite 800 osôb, z toho 350 Neapolčanov a 529 Uhrov.³⁶ Rada si robila aj s dvorom a hudobníkmi výlety do Zvolena, Taty, Budína, Vyšehradu, ale aj do obsadených oblastí, akými bol Hainburg, Bruck na Lajte, Klosterneuburg. V kúpeľoch Baden pri Viedni si často liečila reumu získanú v drsnejšom uhorskom podnebí. Antonio Bonfini ju chválil ako ženu storočia, vyzdvihujúc jej inteligenciu a záľubu vo vedách. Pre Mateja Korvína bola rovnocennou partnerkou a oporou v každom jeho úsilí. Bel podrobne opisal, ako vtípne, vďaka melónom, nadviazala kontakt s cisárom v čase, keď jej muž s ním bojoval. Snažila sa zmierniť ich nevráživosť a nechcela, aby na jej muža padla zodpovednosť za hrôzy vojny.

Z ďalších dôležitých udalostí Bel veľmi krátko spomenul založenie univerzity, ktorá dostala grécky názov Istropolitana a ktorú organizačne zabezpečil arcibiskup Ján Vitéz.

---

³⁰ de BERZEVICZY, Albert. *Béatrice d'Aragon, reine de Hongrie (1457 – 1508). I – II.* Paris, 1911, s. 166-168, 204.

³¹ Kráľovská kúria slúžila v rozličných epochách na ubytovanie kráľom a ich dvoranom i hosťom. Matej Bel spomína, že na tomto mieste stál dom starobylého štýlu „Špindlerov dom“ s neobyčajne pôvabnou záhradou. *Bratislava Mateja Bela. (Výber z diela Notitia Hungariae novae historico-geographica I., II. zv., vydaného r. 1735 1736 vo Viedni.)* Bratislava : Obzor, 1984, s. 115, 126.

³² AMB, *Topografia historického jadra Bratislavy v 14. – 16. storočí* (pozostalosť Vendelína Jankoviča), s. 59; HORVÁTH, Vladimír. *Bratislavský topografický lexikon.* Bratislava : Tatran, 1990, s. 134-135.

³³ ORTVAY, Teodor. *Geschichte der Stadt Pressburg. II/I.* Pressburg : Commissionsverlag von Carl Stampfel, 1895, s. 40; ORTVAY, Teodor. *Geschichte der Stadt Pressburg. II/3.* Pressburg : Commissionsverlag von Carl Stampfel, 1900, s. 114.

³⁴ STRUVE, Burcard Gotthelf. *Johannis Cuspiniani Diarum, de congressu caesaris Maximiliani et trium regum, Vladislai Hungariae, Ludovici Bohemiae, et Sigismundi Poloniae, in urbe Viennensi facto, XVI. Julii, anno Christi M.D.XV.* In FREHER, Marquardus. *Rerum Germanicarum scriptores.* II. III. editio. Argentorati, 1717, s. 598; BARTHOLINUS, Riccardus. *Hodoeporicon, id est Itinerarium...* Viennae : Hieronymus Vietor, 1515, f. D^{3r} – D^{3v}; FRIMMOVÁ, Eva. *Riccardus Bartholinus: Odeporicon.* Bratislava : Historický ústav SAV, 2014, s. 106-107; FRIMMOVÁ, Eva. *Rok 1515 v premenách času (na pozadí Bartoliniho diela Odeporicon).* Bratislava : Post Scriptum, 2015, 285 s. V roku 1775 postavili na tomto mieste de Pauliho palác, ktorý je dnes súčasťou Univerzitnej knižnice.

³⁵ MACEK, Josef. *Tri ženy Vladislava Jagellonského.* Praha : Mladá fronta, 1991, s. 85.

³⁶ de BERZEVICZY, Albert. *Béatrice d'Aragon,* s. 103-104, 127, 168-170, 204-208.

Neuviedol, že o povolenie zriadiť univerzitu v Uhorsku požiadal Korvín pápeža Pavla II., ktorý 19. mája 1465 vyhotovil zakladajúcu listinu.³⁷ Spôsob života a vzdelávania sa malo zabezpečiť podľa vzoru Bolonskej univerzity. Neuviedol ani ďalšie okolnosti, ako napr. že bola pod vplyvom dominikánov³⁸ a že sa kráľ sám snažil o ich príchod do Bratislavy, o čom svedčí jeho korešpondencia s pápežom ohľadom odstúpenia klariského kláštora tomuto rádu.³⁹ Tento plán sa z viacerých dôvodov neuskutočnil. S uvedenými počinmi boli spojené aj iné kultúrne a vzdelanostné aktivity, ktoré viedli k duchovnému rozvoju v celej krajine, nielen v Bratislave. Možno uviesť vplyvy hnutia *Devotio moderna*,⁴⁰ pôsobenie významných humanistických vzdelancov z okruhu manželského kráľovského páru, krátkodobejšie pobyty zahraničných profesorov na univerzite alebo aj prvé začiatky kníhtlače.⁴¹ Na vykreslenie súdobej atmosféry v Uhorsku sa veľmi často odkazuje na Galeottiho jedinečný spis *De egregie sapienter et iocose dictis*, ktorý je vlastne zobrazením učeného rozhovoru pri kráľovskom obede vo Višegráde, z ktorých štyria stáli pri zrode univerzity Istropolitany: kráľ Matej Korvín, ostrihomský arcibiskup Ján Vítéz, dvaja prizvaní italskí profesori, dominikáni Ján Gatti a Marzio Galeotti a nakoniec záhrebský biskup Ján Thuzius.⁴² Je však veľmi pravdepodobné, že tieto skutočnosti boli neznáme pre Bela, ktorý inak veľmi starostlivo a dôsledne získaval i citoval čo najviac prameňov.

Belov prínos je veľmi zaujímavý aj pre dnešného čitateľa vzhľadom na podrobné detaily a hodnotenia osobnosti Mateja Korvína. Zaoberal sa ním výlučne tak, aby ho predstavil vo vzťahu k Bratislave a aby poukázal na jeho výnimočné činy. Vykreslil kráľovu osobnosť plasticky, čo sa mu podarilo tým, že niektoré okolnosti minuciózne

³⁷ Univerzita Istropolitana bola založená v Bratislave poverovacou listinou pápežom Pavlom II. 19. mája 1465 a fungovala v rokoch 1467 – 1490. CSÁSZÁR, Mihály. *Az Academia Istropolitana, Mátyás király Pozsonyi egyeteme. Oklevéltárral*. Bratislava : Eder István könyvnyomdájaból, 1914, s. 101-104.

³⁸ Biblioteca Apostolica Vaticana, *Codex Vaticanus Latinus Ottobianus*. [Memorandum Leonardi Huntovichler] (sign. N° 689, f. 132, 142 a nasl.); LACKO, Michal. Newly discovered sources regarding the first university of Bratislava „Academia Istropolitana“. In *Slovak Studies XIX*. Cleveland – Rome : Slovak Institute, 1979, s. 208-210; FRANK, Isnard Wilhelm. Das Gutachten eines Wiener Dominikaners für die Universität Preßburg aus dem Jahre 1467. In *Zeitschrift für Ostforschung. Länder und Völker im östlichen Mitteleuropa*. Marburg : N. G. Elwert Verlag, 1967, 16. Jhrg, Heft 1, s. 418- 439; FRIMMOVÁ, Eva. Memorandum Leonardi Huntovichler (preklad v rámci štúdie Právo a poriadok na Istropolitane v Bratislave). In *Sociálna disciplinizácia*, 2013, s. 162-164.

³⁹ Archivio Apostolico Vaticano, VII. *Bullarum Domini Pauli papae II. Registri Vaticani* (sign. Reg. Supplic. 612, f. 97^v-98^r); vol. 636, f. 200^v.

⁴⁰ SOPKO, Július. *Devotio moderna a jej podoby na Slovensku v 15. storočí*. In ŠIMONČIČ, Jozef (ed.). *Trnavská univerzita 1635 – 1777*. Trnava : Trnavská univerzita, 1996, s. 281-294; KARDOS, Tibor. *Devotio moderna na Academii Istropolitane*. In HOLOTÍK, Eudovít – VANTUCH, Anton (eds.). *Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15. – 16. storočí*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1967, s. 25-39.

⁴¹ FRIMMOVÁ, Eva. Kultúrno-duchovné a politické prostredie Bratislavy v dobe Mateja Korvína. In *Historický časopis*, roč. 57, 2009, č. 1, s. 43-65; FRIMMOVÁ, Eva. L'activité de l'imprimeur Andreas entre 1477 et 1480 à Presbourg. In *Magyar Könyvszemle*, roč. 129, 2013, č. 1, s. 424-447.

⁴² GALEOTTI, Marzio. *De egregie, sapienter, iocose dictis ac factis regis Mathiae*. Ed. Ladislav Juhász. Leipzig : BGT, 1934; ÁCS, Pál – JANKOVICS, József – KÖSZEGHY, Péter. *Régi magyar irodalmi szöveggzűjtemény I. Humanizmus*. Budapest : Balassi kiadó, 1998, s. 377-382; ŠKOVIERA, Daniel a kol. *Latinský humanizmus*. Bratislava : Kalligram, 2008, s. 7-55.

opísal a doložil konkrétnymi dokumentmi. Na druhej strane sa nesnažil o komplexný obraz Mateja Korvína a sústredil sa na najzákladnejšie udalosti, nezaťažil text vysvetľovaním ani množstvom odbočiek. Zobrazil ho v jeho prirodzenom prostredí – s manželkou kráľovnou Beatrix, s familiárnymi alebo vo vzťahu k vojsku. Bel sa snažil odôvodniť nutnosť Korvínovho vypovedania vojny proti Čechom a cisárovi i jeho zásahu proti sprisahancom. Išlo mu o objektívne posúdenie vecí, ale nevyhol sa prejavu sympatií a uznania k tomuto kráľovi.

V uvedenej pasáži Bel vychádzal z dobových dokumentov, ktoré odpísal tak, ako boli zaznamenané v literatúre, ale opieral sa aj o archívne dokumenty. Podľa uváženia odcitoval celé významné listiny alebo ich časti, ktoré získal, podľa jeho slov, od rodiny Madáčovcov (o zajatí Viktorína počas českej vojny) alebo z archívu mesta. Zo súčasníkov Korvína citoval predovšetkým italského historika Antonia Bonfiniho (1427 – 1502/3), ktorý bol od roku 1486 v jeho službách v Budíne. Nepovažoval ho za veľmi dôveryhodného, napr. na margo jeho vyjadrení o Korvínovom priaznivom priebehu vojny v Čechách, konkrétne o jeho obkľúčení Podebradským, nezabudol pripomenúť: „... ak veríme horlivému Matejovmu lichotníkovi Bonfinimu“, k čomu hneď pridal Balbínov opis tej istej udalosti z iného aspektu; ten zodpovedal pravde aj podľa súčasných výskumov. Menej uvádzal Bel Jána Kuspiniána (Spiessheimer) (1473 – 1529), lekára, profesora na Viedenskej univerzite a najmä vynikajúceho diplomata u cisára Maximiliána I., ktorý bol najbližšie ku Korvínovmu obdobiu. Medzi uvádzanými autormi spomenieme trojicu jezuitských historikov – českého Bohuslava Balbína (1621 – 1688), o ktorom sa vyjadril, že je „nanajvýš dôsledný“ a ktorého často citoval. Okrem neho uvádzal Ladislava Turóciho (1682 – 1765) a Samuela Timona (1675 – 1736), ktorí boli profesormi na viacerých školách, aj na Trnavskej univerzite, dokonca Timon aj vo Viedni a Budíne. V tomto výpočte nechýbal rakúsky kronikár Gerhard Roo a nemecký vydavateľ cirkevných prameňov Marcus Hansizius.

O Matejovi Korvínovi sa zachovalo veľmi veľa prameňov aj druhotnej literatúry a jeho obdobie je v súčasnosti vynikajúco spracované, aj keď parciálne, najmä zahraničnými bádateľmi (Krištof Baczkowski, František Šmahel, Josef Macek, Josef Válka, Petr Čornej). Komplexnejší pohľad na dobu predstavil napr. v Maďarsku Andrej Kubíni⁴³ alebo v Čechách Antonín Kalous,⁴⁴ ale uvedieme aj katalóg z budapeštianskej výstavy,⁴⁵ ako aj rozsiahly súbor príspevkov z medzinárodnej konferencie v Kluži,⁴⁶ usporiadanej pri príležitosti 550. výročia jeho nástupu na trón. Na Slovensku sa tejto osobnosti venoval malý záujem a ak, iba sporadicky v štúdiách alebo prekladoch dobových dokumentov.

⁴³ KUBINYI, András. *Matthias Corvinus. Studien zur Geschichte Ungarns. II.* Herne : Verlag Tibor Schäfer, 1999. 245 s.

⁴⁴ KALOUS, Antonín. *Matyáš Korvín (1443 – 1490). Uhorský a český kráľ.* České Budějovice : Veduta, 2009, 512 s.

⁴⁵ *Matthias Corvinus, the King. Tradition and Renewal in the Hungarian Royal Court 1458 – 1490.* Budapest : Budapest History Museum, 2008. 608 s.

⁴⁶ Worlds in Change II. Transforming East-Central Europe. In *Transylvanian review.* Cluj-Napoca, 2010, vol. 19, supplement N° 2, 1149 s.

Neexistuje žiadna monografia, ktorá by načrtla život a pôsobenie tohto kráľa so silnými väzbami k Slovensku a rovnako by zhodnotila dosah jeho reforiem i kultúrny vplyv, najmä vzhľadom na to, že svojou úrovňou z historického hľadiska výrazne presahoval predošlých aj nasledujúcich panovníkov. Čiastočne túto medzeru vyplňa novšia publikácia od Tomáša Hanuľu o zahraničnej politike Mateja Korvína.⁴⁷

Matej Bel. *Dejiny mesta Prešporka*, kapitola III. § XXXVII – XLV, s. 163-174.

§ XXXVII.

Kráľ Matej. Po Ladislavovi⁴⁸ nasledoval Matej, syn Jána Korvína,⁴⁹ ktorý prežil. Priviedli ho z českého väzenia po hanebnom zabíí⁵⁰ brata Ladislava.⁵¹ Na tomto mieste neprináleží vyrozprávať sled činov, pretože povaha začatej práce nabáda, aby sme sa venovali úpechom nášho mesta za najlepšieho kráľa.

Mieril do toho mesta pripravený prijať svoju snúbenicu. Matej, hoci bol ešte stále v Strážnici na Morave, zmluvne dohodol svadbu s dcérou⁵² Juraja Podebradského⁵³ a už-už ju mal na svojej hranici prijať od Uhrov, keď po vzájomnej dohode vybral naše mesto, aby tu snúbenicu od otca prijal. U nanajvýš dôsledného spisovateľa Balbína (z)⁵⁴ sa nachádza listina, podľa ktorej bol Prešporok označený na vykonanie ohláseného sobáša a odovzdanie nevesty za manželku. Listina znie takto: „*My Matej z Božej milosti zvolený kráľ Uhorska, Dalmácie a Chorvátska atď., dávame na známosť a túto listinu všetkým budúim čitateľom. Po onom zajatí,⁵⁵ v ktorom nás do posledného dňa svojho života neustále zadržoval najjasnejší pán Ladislav, kedysi uhorský kráľ, sme sa nakoniec dostali do rúk vznešeného pána Juraja z Kunštátu a Podebrad, správcu Českého kráľovstva. K nám sa pán Juraj osobne správal láskavo a priateľsky. V tejto našej tvrdzi a zlom rozpoložení s nami zaobchádzal veľmi láskavo, vyslobodil nás z onoho zajatia a navrátil slobodu, dokonca, nakoľko sa ukázalo, bol naším ochrancom a pomocníkom, kým nás nezvolili do kráľovskej hodnosti. Priali sme si odplatiť jeho láskavosť a odvdáčiť sa mu aj takým*

⁴⁷ HANUĽA, Tomáš. *Na vzostupe moci. Zahraničná politika Mateja Korvína v stredoeurópskom priestore v rokoch 1458 – 1471*. Bratislava : Veda, 2019, 192 s.

⁴⁸ Ladislav V. Pohrobok Habsburský (1440 – 1457); od r. 1440/1453 uhorský kráľ, od roku 1457 český kráľ.

⁴⁹ Ján Huňady († 1456); gubernátor Uhorska.

⁵⁰ V marci 1457 nechal kráľ Ladislav Pohrobok popraviť Ladislava Korvína a uväznil jeho brata Mateja odsúdeného na smrť. Takto sa ukončila nevraživosť medzi kráľovskou a huňadyovskou stranou, ktorá vyústila do zavraždenia Ulricha Cilskeho, kráľovho strýka.

⁵¹ Ladislav Huňady (1453 – 1457); od roku 1452 bratislavský župan, od roku 1453 chorvátsko-slavónsky bán.

⁵² Katarína/Kunikunda Poděbradská († 1464); dcéra českého gubernátora a kráľa Juraja Poděbradského, od roku 1461 prvá manželka uhorského kráľa Mateja Korvína.

⁵³ Juraj/Jiří z Poděbrad (1420 – 22. marca 1471); správca Českého kráľovstva a od roku 1458 český kráľ.

⁵⁴ Bohuslav Ludvík Alois Balbín (1621 – 1688); český cirkevný hodnostár, jezuita, historik.

⁵⁵ Kráľ Ladislav Pohrobok dal po poprave Ladislava Huňadyho, brata budúceho uhorského kráľa Mateja Korvína, uväzniť a potom ho držal vo väzení v Budíne, Prahe a neskôr vo Viedni. SAMBUCUS, Iohannes. *Antonii Bonfini*, s. 356-359.

dobrodením, že sme v tom čase sľúbili, že sa spriatelíme, až pokiaľ nás nepozdvihnú do kráľovskej hodnosti, a že vstúpime do nerozlučného bratského spolku a príbuzenstva atď., a že potvrdíme zasnúbenie s počestnou pannou Katarínou, iným menom zvanou Kunigunda, a podľa náboženského obradu a zákona svätej rímskej kresťanskej Cirkvi⁵⁶ uzatvoríme manželstvo. Tak nateraz atď. Dané v tábore Strážnica vo štvrtok 9. februára 1458.“ Listinu spečatili desiatí uhorskí šľachtici a na prvom mieste matka kráľa Mateja Alžbeta.⁵⁷ Matej sa tým zaviazal „na svoju kresťanskú česť zaplatiť stotisíc zlatých, ak by si nevezal Katarínu za manželku v budúcnosti v čase vhodnom na vydaj“ (t. j. po dosiahnutí veku dvanástich rokov). Rovnako správca Juraj – kráľom určite ešte nebol, hoci Bonfini ho tu už takto tituluje⁵⁸ – inou listinou spečatenou toho istého dňa a na tom istom mieste sám sebe uložil pokutu stotisíc zlatých, ak v priebehu roka neodovzdá nevestu v Prešporke do rúk kráľa. Sľuby potvrdili desiatí poprední českí šľachtici.

Odstúpenie od pocty. Tejto slávnosti sa však Prešporok neskôr zriekol. Keď kráľovskú nevestu priviedli do Uhorska, šľachtici ju (a) privítali v Trenčíne 1. mája 1461 a v čestnom sprievode odvedli do Budína, kde ju s kráľovskou okázalosťou odovzdali do rúk Mateja.

§ XXXVIII.

Matejova láska voči mestu. Potom, čo bola Matejovi potvrdená hodnosť kráľa, spravoval ríšu bez koruny sedem rokov. Ako veľmi múdry kráľ viedol vojny za hranicami a doma udržiaval mier. Za prvoradú považoval starostlivosť o mestá. Chápal to tak, že štátu veľmi záleží na tom, aby doprial mestským spoločenstvám rozkvet. Vynikajúce dôkazy rozvážneho rozhodovania poskytol nielen inde, ale najmä v našom Prešporke.

Predovšetkým Prešporok. Čo predchádzajúci králi povolili mestu, to všetko uznal alebo potvrdil, ba aj zavŕšil novými právami. Povedali sme, že výsady, ktoré po porážke⁵⁹ od Otakara⁶⁰ naozaj obnovil Ondrej III.,⁶¹ nielenže nechcel považovať za zneplatnené, ale dokonca dosiahol všeobecné uznanie *Zlatej buly*.⁶²

Zoznam jeho dobrodení. Potvrdil práva skladu a trhových dní, chránil priechod cez rieku a štedro to potvrdil osobitnými listinami, ako znázorňuje červená vosková pečať nesúca znak mesta udelený Žigmundom.⁶³

⁵⁶ Napriek tomu, že Poděbradský bol utrakvista a neskôr aj exkomunikovaný pápežom, plánoval vydať dcéru Katarínu podľa rím. kat. obradu.

⁵⁷ Alžbeta Siládiová († 1486); matka kráľa Mateja Korvína.

⁵⁸ Antonio Bonfini (1427 – 1502/3); italský historik, od roku 1486 v službách Mateja Korvína v Budíne.

⁵⁹ Zástupcovia českého kráľa Přemysla Otakara II. a uhorského kráľa Štefana V. podpísali 2. júna 1271 mierovú zmluvu, ktorou sa Štefan zriekol nárokov na Štajersko, Korutánsko, Kransko a Vindickú Marku.

⁶⁰ Přemysl Otakar II. (1233 – 1278); od roku 1253 český kráľ.

⁶¹ Ondrej III. (cca 1265 – 1301); od roku 1290 uhorský kráľ, v roku 1291 udelil výsady mestu Bratislava.

⁶² AMB, *Zlatá bula kráľa Mateja* (mestské privilegium pre Bratislavu); 27. 5. 1464 (sign. Lad. 33. N° 4698; Lad. 19. N°1862); *Zlatá bula bratislavská*, 1991. 18 s.

⁶³ Žigmund Luxemburský (1368 – 1437); od roku 1387 uhorský kráľ, v rokoch 1419 – 1420 a 1436 – 1437 český kráľ, od roku 1433 cisár.

§ XXXIX.

Radost' z prístrešia v Prešporku. Ako veľmi Mateja potešilo prístrešie v meste, možno usúdiť z toho, že vôbec neváhal venovať mestu väčšiu pozornosť a rovnako rád sa tu zdržiaval vo voľnom čase. Dôkazom sú nespočetné listiny, ktoré vydal v Prešporku a ktoré sme osobne čítali.⁶⁴

Příklad. Keď napokon vypukla vojna s Čechmi, Prešporok častejšie pozdravoval Mateja pri jeho odchode i príchode. Kráľ i jeho poprední šľachtici sa tu často stretávali na rokovaniach o spomenutej vojne.

Potvrdené listinou. Povedal by si, že v prvom rade išlo o rokovanie, ktorým vymohol poplatky nevyhnuté pre výpravu. Listina hovorí: „*My Matej z Božej milosti kráľ Uhorska, Dalmácie, Chorvátska atď. dávame na známosť znením tejto listiny všetkým, ktorým to osoží. Keď sme boli šťastlivo korunovaní v Stoličnom Belehrade podľa zvyku našich predchodcov,*⁶⁵ *tam sa vtedy na slávnosti zúčastnili preláti, baróni, šľachtici a poprední muži celého nášho kráľovstva a prosili nás, aby sme láskavo udržali kráľovstvo v starých slobodách a aby sme riešenie bremien rozličných vrstiev nachádzali v príklade rozličných platieb, ktorými bolo kráľovstvo zaťažené pred korunováciou v čase rozbrojov. V tejto veci sme ich síce vyslyšali a majú náš sľub, že aj my tento sľub uzavretý v takom veľkom nadšení budeme mať na mysli, ba že ho dodnes na mysli máme.*

*Predsa však v týchto dňoch, keď sme sa vracali z Moravy, potom ako nás po celé toto leto umárala ťažká vojna vedená na vlastné náklady a trovy na spomenutej Morave a Čechách proti heretikom,*⁶⁶ *záškodníkom nášho slávneho Uhorského kráľovstva, a keď sme sa vrátili, predkladáme príčinu začatej vojny proti spomenutým heretikom v tomto našom prešporskom meste prelátom a barónom tohto nášho kráľovstva jednotlivo na sneme zvoleným a na tom istom mieste zhromaždeným oznamujeme ešte aj navyše, že by bolo potrebné spacifickovať alebo vykoreniť tých, ktorí neprestajne dychtili po našej krvi. A akým spôsobom sa to môže uskutočniť, koľko výdavkov sa požaduje a aký zisk z toho vyplýva pre naše kráľovstvo, lebo podobne vidíme, že po skrotení týchto nepriateľov nášho kráľovstva môžu byť ľahšie hocakým iným spôsobom rozprášení iní vďaka Božej priazni voči nám.*

Uvedení preláti, baróni a vznešení predstavitelia celého kráľovstva dojatí na duši rozvažovali, že tento skutok je nielen taký nábožný a užitočný, ale aj nevyhnutný pre katolícku vieru, ba dokonca je výhodný pre nich a kráľovstvo. A preto, keď urýchlene

---

⁶⁴ Listiny vydané kráľom Matejom v Bratislave alebo v prospech tohto mesta; AMB, Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 20. N° 1941); Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 33. N° 4785); Listina kráľa Mateja, Tata 6. 1. 1473 (sign. Lad. 20. N° 1954); Listina kráľa Mateja, Budín 6. 8. 1478 (sign. Lad. 21. N° 2007); Listina kráľa Mateja, Lindva 28. 8. 1480 (sign. Lad. 21. N° 2020); Listina kráľa Mateja, Budín 1. 6. 1489 (sign. Lad. 21. N° 2072); Listina kráľa Mateja, Budín 15. 12. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2078).

⁶⁵ Matej zvolený za kráľa 24. januára 1458, korunovaný 29. marca 1464, keď získal uhorskú korunu od Fridricha III. za 60 000 zlatých. KOLLAR, Adamus Franciscus. *Ursini Velii De bello Pannonico*, s. 204-236; RÉVAI, Peter. *De sacrae coronae regni Hungariae*, s. 41-43.

⁶⁶ Heretici v Čechách, t. j. kališnícki husiti, resp. staroutrákvisti.

ukončili vzájomnú poradu, dobrovoľne ponúkli určitú peňažnú pomoc na ďalšie ťaženie proti zmieneným heretikom. Aby teda tento vklad peňazi navzájom vyzbieraný neskôr nepoburoval kohokoľvek, alebo aby si niektorí nevysvetľovali zle náš nedávno daný sľub kráľovstvu, ale práve aby bola všeobecne známa naša vôľa v tejto veci, prajeme si vyhlásiť niektoré nezvyčajné opatrenia, prijať zbierky alebo zariadiť, aby boli prijaté. Chceme však, aby sa prijímanie podobných poplatkov nestalo zvykom, ani aby boli proti nim, pokiaľ to závisí od nás, či už v čase našej vlády, alebo v časoch nástupcov našich kráľov vzhľadom na obyčaj tých istých prelátov, barónov a šľachticov nášho kráľovstva a ich potomkov, takže sa nebude rozhodovať akýmkoľvek spôsobom o ich slobodách. Toto sľubujeme našim kráľovským slovom.

Platnosť a svedectvo sprostredkúva táto naša listina vydaná v Istropolise čiže Prešporku 28. septembra roku Pána 1468, jedenásteho roku nášho kraľovania a piateho roku od korunovácie.

Aj my kardinál Štefan, kaločský a báčsky arcibiskup;⁶⁷ ostrihomský Ján,⁶⁸ legát apoštolstej stolice; arcibiskupi jágerský Ján⁶⁹ a druhý päťkostolský Ján;⁷⁰ biskupi vesprímsky Albert,⁷¹ rábsky Demeter,⁷² vacovský Vincent,⁷³ čanadský Ján;⁷⁴ Michal Ország z Gúty, palatín Uhorského kráľovstva;⁷⁵ Mikuláš Ujlaki,⁷⁶ dedičný gróf z Čelchaku; Imrich Zápoľský⁷⁷ zo Spiša; Mikuláš Chupor toho času z Gonoszló, Žigmund, gróf z Pezinka,⁷⁸ Berthardus Eldenbach z Monyorókeréku⁷⁹ alias lusnický vojvoda; taverníci Ján Gorjanský⁸⁰ a Ján z Rozhanoviec;⁸¹ slavónsky bán Ján Tuz, jeden z dverníkov, druhý zasa Matej z Maróta; hlavní kráľovskí stajníci Pavol z Lendavy, František z Čáky a Pavol Henček zo Zeku podpisujeme pred prítomnými svedectvo

⁶⁷ Štefan Várdai; kardinál (1457 – 1471), kaločský a báčsky arcibiskup. Dostupné online: < <http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/>>.

⁶⁸ Ján Vitéz (1408 – 1472); roku 1453 kráľovský kancelár, roku 1465 ostrihomský arcibiskup, pápežský legát a zároveň kancelár univerzity Istropolitana.

⁶⁹ Ján Beckenschlager; v rokoch 1467 – 1474 jágerský arcibiskup, od roku 1474 ostrihomský arcibiskup. Dostupné online: <<http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/deger.html>>.

⁷⁰ Ján Pannonius z Čazmy (1434 – 1472); päťkostolský arcibiskup, synovec ostrihomského arcibiskupa Jána Vitéza, humanistický básnik.

⁷¹ Albert de Vettes; v rokoch 1459 – 1486 vesprímsky biskup. Por. Series...

⁷² Demetrius Csupor; v rokoch 1466 – 1479 (1480) rábsky biskup.

⁷³ Vincent; v rokoch 1450 – 1471 (1473) vacovský biskup.

⁷⁴ Ján V. de Zokol; v rokoch 1466 – 1492 čanadský biskup.

⁷⁵ Michal Ország z Gúty v Sabolčskej stolici († 1484); od roku 1458 palatín Uhorského kráľovstva.

⁷⁶ Mikuláš Ujlaki (1410 – 1477); príslušník slavónskeho šľachtického rodu, stoličný a krajinský hodnostár.

⁷⁷ Imrich Zápoľský (cca 1420 – pred 4. 9. 1487); vojenský veliteľ, stoličný a krajinský hodnostár.

⁷⁸ Žigmund zo Salmu, gróf z Pezinka († 1493); príslušník luxemburského rodu zo Salmu, ktorý mal v dŕžave Pezinok. V roku 1458 menovaný spolu s bratom za kapitána Skalice a Trnavy, zostal prívržencom cisára, ale od roku 1460 sa postavil na stranu kráľa Mateja; dostal aj hrad Devín; od roku 1466 sedmohradský spoluvovoda.

⁷⁹ Bertold Eldenbach/Ellerbach; od roku 1466 sedmohradský spoluvovoda.

⁸⁰ Ján Gorjanský/de Gary; príslušník chorvátskeho šľachtického rodu.

⁸¹ Ján Rozgoni z Rozhanoviec († pred 1474); krajinský hodnostár, v rokoch 1459 – 1470 hlavný kráľovský taverník.

označenej veci a zároveň pre tohto nášho kráľa ako sprostredkovateľa jeho záruky sľubujeme, že rovnakú hodnotu neprijme od nás proti našej vôli, ani neustanoví tu oznámené ako obyčaj alebo zvyk; ale uvážení užitocnosti vo všetkom dôsledne zachová záujem a zákony svojho kráľovstva a svoj sľub, ktorý dal jednak ústne, jednak písomne touto listinou. Dané ako vyššie.“

Prešporok dal názov Istropolis. Z toho sa môžeš dovŕtiť, že Matej ešte nebol takým mocným vládcom a ani nemal takú autoritu, aby mohol vysilovať krajinu (b) daňami tak, ako to robil neskoršie. V tejto listine je celkom osobitné to, že Prešporok sa výslovne nazýva Istropolis. Som však na pochybách, či to urobil zámerne, alebo je to výsledok pisárovho rozmaru.

Rovnaké pomenovanie akadémie. Tým istým menom Istropolitana sa mala pomenovať akadémia, ktorej založenie pripravoval ostrihomský arcibiskup Ján Vitéz. Ibaže ju osudy zakladateľa uviedli do zabudnutia skôr, ako dosiahla slávu. Spomenul ju nedávny dejepisec Ladislav Turóci (c):⁸² „Na úpäti hôr stála Academia Istropolitana, založená v roku 1469⁸³ ostrihomským arcibiskupom Jánom Vitézom. Ale trvala krátky čas, pretože keď skonala jej pôvodca, zanikla aj ona sama.“

§ XL.

Náhle obsadenie mesta Čechom Švehlom. Ešte nezačal kráľ vojnu proti Čechám, keď za jeho neprítomnosti počas vojenskej výpravy v Chorvátsku Čech Švehla,⁸⁴ muž činorodý a udatný, nedávno síce proti Matejovej vôli prepustený, usadil sa v meste, hodlajúc pustiť sa do zlých, keby v ňom túžba po plienení s lúpeživým vojskom dočasne neprebudila ničomného človeka. Dúfal, že preňho bude najvhodnejšia príležitosť na plienenie, keď bude kráľ vzdialený, a tak sa s väčšou skupinou žoldnierov pokúsil o zločinný krok. Vracajúc sa teda z Chorvátska do Uhorska s tými vojenskými oddielmi, ktoré si získal, obsadil kráľovskú pevnosť vo Veľkých Kostolňanoch⁸⁵ so zámerom náhle sa vrhnúť za korisťou.

Porážka bratříkov. Okrem toho široko-dáľeko sa potľkal zločinný lúpežník so svojimi prívržencami a plienil okolitý kraj, keď sa dozvedel, že vojsko českých bratříkov rímskym cisárom vyhnané bude letovať na Morave. Hovorila, že ich bolo sedemtisíc. Bratříkov Švehla pozval, aby podnikali lúpežné prepady do Uhorska, a sľuboval im koristnícke plienenie a výhodné lúpežnícke výpravy, keďže kráľ nie je prítomný. Aby Česi neboli nútení túlať sa po nespoľahlivých táboroch, pristúpili na návrh a napadli Prešporok, hodlajúc vytvoriť tu útočisko a – ako plánovali – hlavné sídlo lúpežníkov.

⁸² Ladislav Turóci (1682 – 1765); jezuita, učiteľ filozofie, rétoriky a fyziky v Trnave a Košiciach, rektor seminára v Trnave, Páľkostolí a Jágrí, náboženský spisovateľ.

⁸³ Univerzita Istropolitana bola založená v Bratislave poverovacou listinou pápežom Pavlom II. 29. mája 1465 a fungovala v rokoch 1467 – 1490.

⁸⁴ Ján Švehla (popravený roku 1467 vo Veľkých Kostolňanoch); bratrický veliteľ spočiatku v službách Mateja Korvína.

⁸⁵ Veľké Kostolňany severne od Trnavy.

Zásah Blažej Podmanického.⁸⁶ Ten bezbožný dav by ľahko úplne poškvrnil mesto svojimi zločinmi, keby Blažej Podmanický, jeden zo stotníkov (d), pôvodom Uhor, nenarušil rozhodnutie bratříkov svojou rečou. Sotva si v Prešporoku odpočinuli, keď vážne uvažovali o obsadení Trnavy, ktorá leží bližšie k Veľkým Kostolňanom ako k nášmu mestu. Bonfini (e) uvádza Podmanického reč: „*Kamaráti, kamkoľvek by mi naša spoločnosť prikázala ísť, hoci bol by som nútený ísť proti Poliakom, Čechom alebo Nemcom, vonkoncom sa nebudem zdráhať. Ale pozdvihnúť zbrane proti vlasti, keďže sa to prieči božskému zákonu, to nemôžem vykonať nijakým spôsobom. Bezbožnosť odstrašuje, náboženstvo hatí, láska k vlasti bráni a dávni domáci svätci predkladajú účinné tresty. Obráťte teda teraz zbrane inam, alebo ak chcete pokračovať, mňa vynechajte a vylúčte z vojenskej služby.*“ Aký je to vynikajúci príklad pre potomkov! Kiež by boli naši Uhri vždy toho názoru, aby sme mali menej rozvalín, ktoré prináša do vlasti vojna či zúrivosť ľudu.

Avšak Podmanický ešte tej istej noci, potom, čo prijal odôvodnené prepustenie, ihneď namieril do Trnavy rýchlym cvalom so spoločníkmi, ktorí ho chceli nasledovať ako vodcu, a upozornil občanov na hroziace nebezpečenstvo. Po rozchode, ktorý bol bratříkom nemilý, spôsoboval prekážky, aby sa nič nepodniklo proti nemu, alebo ich brzdil v rozhodnutiach, o ktorých vedel. Keď oni postavili vojsko, vyrútili sa z Prešporoka a zničili ohňom a mečom utešený kraj, ktorý sa rozprestiera až po Trnavu, ale vojsko sa vyhýbalo Trnave, lebo z jej hradieb sa Blažej dal vidieť a vyčítal zberbe bezprávie. Vojsko teda odišlo. S nazhromaždenou korisťou sa túlili k Švehlovi do Veľkých Kostolňan (f).

Švehlov odchod do Veľkých Kostolňan. Týmto spôsobom bol Prešporok náhle vyprázdnený od bezbožnej zberby bratříkov. Stalo sa to však bez ujmy? Sotva by som sa to odvážil tvrdiť. Len čo kráľ Matej prišiel do Prešporoka, aby potrestal najhorších lúpežníkov, v tábore v Pottendorfe zhromaždil 1 500 Rakúšanov vo vojsku (g) a vytiahol proti nim.

§ XLI.

Príčina vojny proti Čechom a jej vzrast. Domnievame sa, že sa to stalo v roku 1465. Vzájomné krivdy, ktorými sa susedné národy neprestávali dráždiť, (h) nakoniec vyburcovali aj mysle rozvážnych kráľov, na našej strane Mateja, na druhej Juraja. Lebo čím je ktokoľvek náchylný viacej veriť svojim občanom než aj tým najspravodlivejším sťažnostiam susedov, tým ľahšie sklízne k rozhorčeniu, hnevu, nenávisti a pomste. Matej, vydráždený najskôr týmito podnetmi a potom aj povzbudením rímskeho pápeža Pavla II.,⁸⁷ vyhlásil na jágerskom sneme vojnu proti Čechom. Stalo sa to iste viac pod vplyvom hnevu než vzhľadom na okolnosti.

Prešporok bojiskom. Vtedy sa Prešporok naozaj začal znovu meniť na Martovo pole. Bonfini hovorí (i): „*Kráľ vyrazil z Jágra a prišiel do Budína. Tam konal odvod a rozdelil brancov do plukov. Strávil tu necelých osem dní, keď ústami vyslanca vypovedal*

⁸⁶ Blažej Podmanický (cca 1420 – 1480); zeman, do roku 1465 slúžil v Jiskrovom a bratříckom vojsku, v roku 1467 prešiel na Matejovu stranu, v roku 1468 dostal donáciu na hrad a panstvo Hričov, v roku 1469 mu potvrdili držbu rodových majetkov Prečín, Fačkov a Hliník.

⁸⁷ Pavol II., vlastným menom Pietro Barbo (1464 – 1471); pápež.

vojnu kráľovi Jurajovi. Potom sa vydal na pochod a zamieril do Prešporka. Medzitým prikázal, aby ho nasledovali všetci biskupi a šľachtici so svojimi vojenskými zbormi. Niekoľko dní čakal v Prešporku, kým sa zišla šľachta a pomocné oddiely.“ Prv ako sa vstúpilo do vojny, Vavrinec Roborella, ferarský biskup, ktorý spravoval takú významnú záležitosť, dal v Prešporku vyhlásiť pápežský výnos, ktorým boli Česi a Moravia vylúčení zo sviatostných úkonov.

Priebeh vojny. Sama vojna potom pokračovala priaznivo, ak veríme horlivému Matejovmu lichotníkovi Bonfinimu. Bola hodná triumfu alebo aspoň osláv. Pravda, iné nachádzam u citovaného Balbína (k), ktorý píše, že keď Juraj prichádzal s vojskom, Korvín ustúpil a tam, kam Matej odviezol vojenské zbory, ho Juraj prenasledoval, a to do lesov, ktoré sa rozprestierajú v širokom okolí pod Železnými horami. Tu obkľúčil Mateja i celé jeho vojsko tak ako zviera na poľovačke, takže nemali kade uniknúť. Matej povolal z Jurajovho tábora Alberta Kostku,⁸⁸ vyslanca nedávno uňho slávnostne ustanoveného, a aby sa zachránil, ponúkol Čechovi mier a sľúbil večné priateľstvo, ktoré nemá byť v budúcnosti poškvrnené a znesvätené nijakou urážkou. Matej bol s vojskom prepustený z tejto pasce, no keďže bol prudkej povahy, sotva čo vyviazol z nebezpečenstva, ani len myšlienku na mier nemohol znišť.

Návrat z výpravy. O ňom sa tam dočítaš toto a od toho ešte horšie veci. Z tejto výpravy sa údajne hodlal vrátiť cez viedenský chotár a mesto. Občania už hrdo vyzdobili hrad, aby ho dôstojne prijali, ale Matej sa vrátil do Budína cez bližšiu časť Uhorska, aby neposkytol cisárovi priestor na podozrenie, alebo pretože nedôveroval neistej záruke Viedenčanov voči nemu. Bonfini (l) pripomína, že kráľ tiahol priamym a neprerušovaným pochodom. Inak hovoria listiny, ktoré sme uviedli vyššie.

Príchod do Prešporka, prípravy na novú vojnu. Určite sa obrátil do Prešporka, kde bola vtedy zásobáreň zbraní pre celú vojnu. Sotva to urobil náhodne, skôr zámerne, aby sa tam dožadoval úhrady nákladov na vojnu u Uhrov, za ktoré sa šľachta zaručila.

§ XLII.

Pokračovanie vojny. Počas štyroch mesiacoch, keď kráľ doplnil zimujúce vojsko a pozháňal peniaze na vojnové výdavky, vydal sa 13. februára daného roku 1469 na cestu, aby vojnu dokončil. V nijakom Bonfiniho rozprávaní o jeho vojenskej výprave nie je zmienka o Prešporku, ale som náchylný sa domnievať, že sem kráľ opäť prišiel po výprave minulého roku. Niet pochybností, že tohtoročná výprava bola priaznivejšia ako tá vlašjšia.

Uvedenie za českého kráľa. Okrem toho, že sa nechal 3. mája ustanoviť za českého kráľa v Olomouci, kam bol zvolaný snem českých a moravských šľachticov, zmocnil sa aj staršieho Jurajovho syna Viktorína⁸⁹ a odviezol ho do Uhorska ako zajatca.

Zajatie Viktorína. Tento zločin spáchal Henrich z Lipé zradou, tak to Balbín (m) uvádza podľa mienky iných.

⁸⁸ Albert Kostka; člen českého utrakvistického šľachtického rodu, vyslanec kráľa Juraja z Poděbrad a českých stavov, v tom čase zástupca markgrófstva Lužice.

⁸⁹ Viktorín z Minsterberga (†1500); syn Juraja z Poděbrad, knieža minsterberský a opavský.

Pôvodcovia zločinu. Vlastným Matejov dekrét, ktorý som vlastnoručne odpísal zo zbierky listín rodu Mádachu, v ktorom to kráľ pripísal udatnosti Ladislava Madácha a Gašpara z rodu Jánossy. Bude na osoh, ak sem zaradím ono svedectvo, pretože je lepšie než akákoľvek námietka: „*My Matej z Božej milosti kráľ Uhorska a Čiech atď. na pamiatku zaznamenávame a dávame na známosť znením tohto listu všetkým, ktorým to osoží. Pri posúdení vernej služby našich oddaných šľachticov Ladislava z Mádachu a Gašpara z Jánossyov, ktoré boli preukázané predovšetkým svätej korune nášho Uhorského kráľovstva, a teda nášmu veličenstvu na rozličných miestach a v rozličnom čase, no hlavne v Čechách a na Morave tým, že bojovali po našom boku proti českým heretikom a zverili nám syna Juraja z Podebrad Viktorína ako zajatca atď. Dané v Prešporku v roku Pána 1470, v trinástom roku nášho kralovania, avšak siedmom od korunovácie.*“

Nech teda Česi prestanú obviňovať svojich krajanov zo zrady, lebo celá vina sa má pripísať udatnosti Uhrov. Ale toto iba pomimo! Záležitosť sa vykonala oveľa šťastnejšie, ako sme povedali, alebo aspoň omnoho priaznivejšie ako v prvom roku vojenskej výpravy. Lebo českí kronikári sa zmieňujú, že tento rok nebol pre Mateja všade úspešný a že sa koncom jesene vrátil na zimu k svojim do Uhorska. Bonfini to odbavuje pár slovami: „*Kráľ sa pred príchodom zimy uchýlil do Panónie s Imrichom, palatínom Michalom, niekoľkými biskupmi a veliteľmi.*“

Návšteva Prešporoka pri návrate? Nemohol však obísť náš Prešporok, pretože v ňom rovnako rád pobýval v čase vojny i mieru.

Tretí rok vojny. Nadišiel tretí rok českej vojny v roku po narodení Krista 1470. Ešte sa ani neskončila zima, keď sa Matej podujal na vojenské ťaženie. Len čo dosiahol Ráb, dostal správu o smrti kráľa Juraja.⁹⁰ Aby po nedávno získanej kráľovskej hodnosti vylúčil súperov, nazdával sa, že sa má ponáhľať, a tak zamieril rýchlym pochodom do Jihlavy. Ako spomína Gerhardus Roo, (n) po ceste zamieril Matej k Fridrichovi do Viedne. Tam si ho štedro uctili vzhľadom na jeho hodnosť, ale on medzitým nadobudol podozrenie, že pôjde o úklady, a tak odišiel bez rozlúčky s hosťiteľom. Ťažko sa však dá uveriť, že to spravil napochytre, pretože Matej sa zvyčajne pohybovať rýchlymi pochodmi a vzrastajúca revnivosť medzi nimi oboma, medzi Fridrichom aj Matejom, mohla Uhra ľahko odradiť od tohto prejavy zaviazanosti.

Opätovná návšteva Prešporoka. Či vtedy pri návrate videl Matej aj svoj Prešporok, niet dôvodu, aby sme o tom pochybovali. Ako sa vrátil a bol vylúčený z nádejí na České kráľovstvo, možno na zmiernenie bolesti, možno na prijatie rozhodnutí o zajatcoch, sa tu pri návratre na okamih zastavil. Tvrdí do otvorene listina, ktorej inú časť sme uviedli vyššie.

§ XLIII.

Vojna s Poľskom⁹¹ dosť dlho odvracia Mateja od nášho mesta. Lenže po vojne s Čechmi sa pre sprisahanie Uhrov pridala iná vojna, s Poľskom. Viacerí pozvali druhého

⁹⁰ Juraj Poděbradský zomrel v skutočnosti 22. marca 1471.

⁹¹ 2. októbra 1471 vtrhol poľský kráľovič Kazimír do Uhorska s 12 000 vojskom.

syna poľského kráľa Kazimíra,⁹² aby sa chopil uhorského vladárskeho žezla. Kým sa Matej zdržiaval v Čechách, lebo túžil po českom kráľovstve, bezmála stratil kráľovstvo uhorské. Nič nebráni porozprávať, ako sa vec odohrala. Obširne to vykladá Bonfini (o), ale nám stačí povedať, že si to Matej všimol, ale pretože ho tieto vojnové pomery odvolali inam, prichádzal do nášho mesta zriedkavejšie.

Útočisko pred Fridrichovým úkladným útokom. Stalo sa mu vynikajúcim útočiskom, keď naňho počas návštevy vo Viedni úkladne zaútočil Fridrich. Matej prišiel do Viedne, aby cisára pozdravil a vydal svedectvo o svojej zaviazanosti. O udalosti porozprávame podrobnejšie. Keď si Fridrich uvedomil, že sprisahanie šľachty vyvoláva doma nepokoje, vrátil sa z Itálie, kam odišiel po druhýkrát. Bonfini (p) nepopiera, že sa to udialo s Matejovým vedomím počas cisárovej neprítomnosti cisára, ale dôsledne popiera, že kráľ chcel obrátiť tieto pokusy vo svoj prospech. Keď boli potrestaní tí, ktorí sa odvážili vzbúriť (q), a keď sa Rakúsko upokojilo, cisár pozval Mateja do Viedne, aby ho navštívil ako otca. Matej bol tomu priaznivo naladený a po niekoľkých dňoch navštívil Viedeň s nádherným sprievodom. Uvádza sa, že Fridrich mal pri privítaní kráľa rozsiahly sprievod. Viaceré dni strávili na predstaveniach, konských dostihoch, hostinách a takisto tancoch, a tak Matej nič netušil, iba keď jednej nešťastnej noci ho viedenský občan varoval, aby sa čím skôr vyhol úkladom cisára. Nech vie, že ho sem nepozvali kvôli potvrdeniu, ale kvôli vykonaniu hrdelného trestu. Ak sa nebude mať včas na pozore, padne do záhuby. Keďže kráľ mal sklon k podozrievavosti, neblahému poslovi uveril, zavolať k sebe tých najvernejších priateľov (jeden bol Cobor⁹³ a druhý Mikuláš Bánffy),⁹⁴ aby sa s nimi poradil, čo majú robiť v takej chúlостivej situácii. Obaja menovaní poradili, nech sa v najväčšej tichosti pripraví na najskôr okamžitý útek, aby nestratili čas váhaním. Preto nemeškali ani minútu a odišli z mesta bez cisárovho vedomia. Ostatný sprievod nemal ani tušenie, čo osud priniesol. Z mesta odišli tajne na lodi a veslujúc po prúde rieky dorazili do Prešporka.

Matejova dôvera v Prešporčanov. Od tých čias Matej už vôbec neveril cisárovi. Nepatriilo sa, aby sme to zamlčali, nech je známe, koľko dôvery preukázal Matej Prešporčanom v neistote, keď hrozilo nebezpečenstvo. Napokon, je to práve ten Mikuláš Bánffy, ktorého nám predstavuje pekná zmienka o histórii hradu. Tá je však spojená s veľkým nešťastím statočného muža.

§ XLIV.

Začiatok vojny s Rakúskom. Neskôr, v roku 1477, vypukla vojna s Rakúskom. Dôvodom bola vzájomná nevraživosť, ktorá jestvovala už dávnejšie. Počas výprav do Čiech vpadol poľský Kazimír do Uhorska. Svoje protiprávne kroky prísne tajil, hoci prenikol až sem. Kráľ Matej pokračoval vo vojenskej výprave, ktorá sa priaznivo začala

⁹² Kazimír IV. Jagelovský; tešínsky vojvoda, v rokoch 1447 – 1492 poľský kráľ; jeho druhý syn sv. Kazimír.

⁹³ Imrich (?) Cobor; v rokoch 1488 – 1491 bratislavský župan.

⁹⁴ Mikuláš Bánfi z Dolnej Lindavy († 1500 alebo 1501); od roku 1464 v službách Mateja Korvína, krajinský hodnostár a diplomat, v rokoch 1467 – 1478 bratislavský župan.

z rábskej roviny, a prenikol s mocným vojskom do Rakúska a kadiaľ tiahol s vojskom, naplňal kraj plienením, ohňom a krviprelieváním. Všetky dediny a mestá zaberá buď násilím, alebo kapituláciou. Viedeň obsadzuje bez boja, proti Kremse a Steinu nasadil obliehacie stroje, sám s osobnou strážou vyperia tábor pri Korneuburgu.

Beatrix zatiaľ sídli v Prešporke. Kým Matej bojoval v Rakúsku, kráľovná Beatrix sídlila v Prešporke s veľkým zástupom dvoranov, aby sledovala, aké bude mať manžel šťastie, a aby bola deň čo deň lepšie informovaná vďaka správam, ktoré dostávala a posielala.

Chvályhodný záujem o mier. Keď sa dopočula, že je takmer celé Rakúsko spustošené, prišlo jej ľúto krajiny a aby od manžela odvrátila obvinenie z ukrutnosti, jednak sa ho usilovala nasmerovať k mierovým rozhovorom, jednak sa pokúšala obmäkčiť cisára listami, ktoré mu často posielala. Jasne to píše Bonfini (r): *„Kráľovná Beatrix, pretože bola spätá s cisárom príbuzenským vzťahom, často ho prostredníctvom vyjednávačov prosila, aby ustúpil od svojej zhubnej zaľatosti tým, že požiada jej manžela o mier za primeraných podmienok. Na druhej strane svojho manžela každodenne zo všetkých síl v listoch povzbudzovala a žiadala ho, aby si nepočínal tak zúrivo a aby svoje zmyšľanie znova na mier a blaho národov obrátil.“* Bol to skutok hodný múdrej ženy!

Matejov príchod do Prešporka po spečatení mieru. Keď sa mier za úplne rovnakých podmienok dohodol v Korneuburgu a keď bolo vojsko z Rakúska povolane späť do Uhorska, nasledujúceho roku – bol to rok 1478 – prišiel Matej do Prešporka. Beatrix tam trávila už desiaty mesiac, zatiaľ čo manžel chcel vojnou pokoriť Rakúsko. Strávil tam aj štyridsaťdňový pôst⁹⁵ a po sviatočných dňoch Kristovho vzkriesenia, ktoré strávil v meste, s veľkou skupinou dvoranov a so svojou Beatrix odišiel z Prešporka, aby sa zotavil z vojenských starostí. Uhorskom prechádzal pomaly. Navštívil Kremnicu, Banskú Bystricu a Košice, ukazoval Beatrix ľud a všade ho jeho vlastní prijali veľkolepo, ako to patrilo kráľovskému veličenstvu.

§ XLV.

Nová vojna proti Rakúsku. V nasledovných rokoch kráľa zamestnávali rozličné úlohy. Raz išlo o mier s Čechmi, inokedy to bola morová nákaza, inokedy zasa časté nájazdy Turkov. Preto viac-menej pretrvával mier, ktorý bol nedávno uzavretý s Fridrichom. Len čo sa však bezprávie obnovilo, znovu vypukla vojna, ktorá bola omnoho krutejšia než predošlá. Aj túto by Beatrix šikovne utišila, keby sa Fridrich naučil sebaovládaniu.

Beatricina vynaliezavosť na obnovenie mieru. Hovorí sa, že keď sa Beatrix dost' dlho snažila vplývať na Fridricha jednak ženským zaliečaním, jednak mužskou obratnosťou, horko-ťažko dosiahla aspoň to, že premávajúcich poslov prijal zdvorilo ako zvyčajne, navyše keď prichádzali od ženy. Aby to však nevyzeralo tak, že v zvyčajnej ženskej nestálosti odťahuje ruku od začatého diela opätovného zmierenia, myslí si, že nemá prestať, skôr ako si Fridricha úplne podmaní. Zistila, že cisár neovládateľne rád jedáva melóny (s). Preto rozkázala, aby kočiari, v ktorom sa sama vozí, starostlivo naplnili najvyberanejším ovocím a opatrne ho odviezli do Rakúska k cisárovi. Zároveň mu

⁹⁵ Veľkonočné sviatky v roku 1478 pripadli na piatok 20. marca až pondelok 23. marca.

nechala oznámiť, aby prestal odmietat' s tvrdohlavou zaťatost'ou užitočné návrhy, hoci pochádza od ženy; poslala svoj štvorzáprah, aby z voza vyložil melóny a v ňom priviezol do Prešporka cisárskych poslov s poverením uzavrieť mier. Ovocia, ktoré posielala, je v tejto ročnej dobe dostatok, takže ak bude cisárovi milé, ona získa nepochybnú nádej na mier. Cisár prijal jej dar, veľmi sa potešil láskavosti ženy a seba i svojich priateľov dychtivo nasýtil tými uhorskými lahôdkami. Prikázal, aby sa v tom štvorzáprahu do Prešporka odviezli kráľovniči poslovia, ktorí budú rokovať o mieri. Vtedy tu vraj spečatili mier za tých podmienok, že Matej vráti Fridrichovi to, čo obsadil vo vojne, Fridrich zasa čo najskôr vyplatí sľúbených 50 000 zlatých ako pomoc do najbližšej výpravy proti Čechom a že pre dobro mieru ostrihomský arcibiskup Ján, ktorý prebehol k cisárovi, že nezíska salzburské arcibiskupstvo, ktoré od neho dostal do daru. Pravda, mier, ktorý takto sprostredkovali len melóny, sa ukázal dosť vratký a ani neviem, že by Ján mier rešpektoval. O tomto zmierení hovorí aj kronika štajerských vojvodov (t): „*Jedine Beatrix Aragónska ako manželka mohla svojho manžela priviesť k tomu, aby sľúbil, že upustí od vojnových plánov, ak cisár zaplatí zvyšných päťdesiat tisíc a výsledok mieru sa nebude týkať prebhelika Jána* (u). *Týmto spôsobom by sa iste dalo vyhnúť vojne, keby Ján prestal Fridricha upokojovať.*“ Kronika zaznamenáva, že to sa stalo predohrou vojny, ktorá sa začala v roku 1479. Vojna napokon prepukla s veľkou silou o rok potom, ako bol zrušený mier, ktorý Beatrix v roku 1481 dosiahla. Matej nariadil, že sa má výprava začať obliehaním Hainburgu. Mesto leží na dve míle od Prešporka a rozkladá sa na druhom brehu Dunaja. K nemu sa pripája vrch po oboch stranách zaoblený a s vysokými hradbami. Na jeho vrchole spočíva hrad, ktorý je neprístupný, pretože stojí na strmom kopci a chráni opevnenie. Matej sa domnieval, že ako prvé treba znovu získať mesto, ktoré bolo nedávno Uhrom násilne odobrané, aby nebol z tyla zdržiavaný, keď bude postupovať do vnútra Rakúska za väčšími cieľmi. Fridrich tam umiestnil silnú posádku, ktorá hodlala klásť odpor útočiacim Uhrom. Avšak ani cisár neprekazil Matejove zámery.

Prešporok ako zbrojnica. Len čo Korvín 28. júna prišiel s vojskom do Prešporka, základne vzniknutej vojny proti Rakúšanom, rozoslal niektoré vojenské jednotky s niekoľkými čatami jazdcov na obliehanie mesta. Vojsko viedol Štefan zo Spiša.⁹⁶ Bol to muž udatný, nepremožiteľný. Za ním postupoval Matej. Utáboril sa na druhom rovinatom brehu Dunaja, ktorý je oproti Prešporku. Sotva tam kráľ postavil, utečenci mu oznámili, že Štefan si počínal nešťastne a že jazdecké oddiely boli porazené a vodca zajatý.

Útočisko kráľa aj vojska. Tábor naplnilo zdesenie. Dokonca sám kráľ, aby sa nezдалo, že nevie čeliť osudu, uchýlil sa do najbližšieho mesta Prešporka (v), aby tam mohol žiť bezpečnejšie, kým nedostane lepšie správy o svojich od vojenských utečencov a od spišského vojvodu, ktorý utiekol zo zajatia a vracia sa. Napadol mesto v riadnej vojenskej bitke a napokon ho 30. septembra dobyl po prácnom obliehaní.

Beatrix znovu v Prešporku. Isté je, že pokiaľ sa vojna ťahala, Beatrix znovu bývala v Prešporku, odkiaľ posmelená nedávnou dôverou v príbuzenstvo čoraz častejšie

---

⁹⁶ Štefan Zápoľský (1425 – 1499); vojenský veliteľ, stoličný a krajinský hodnostár, jeden z najbohatších magnátov Uhorska.

povzbudzovala cisára (x) raz listami, inokedy cez poslov, aby s manželom uzavrel mier. Od neoblomného vládcu nedostala žiadnu odpoveď, iba zdvorilé slová.

Matejove návštevy mesta počas vojny. Viacero rokov potom zabrala vojna s Rakúskom. Matej naozaj nikdy neprišiel bez vojska alebo bez osobného sprievodu, ani sa nevrátil bez toho, aby sa nezastavil v Prešporoku. Bonfini (y) vraví: „*Kráľ dohonal vojsko pri Prešporoku a na niekoľko dní sa tam usadil.*“ A znovu (z) píše o tej istej vojenskej výprave v roku 1484: „*Keď kráľ prišiel za studeného zimného slnovratu do Prešporoku, kam krátko predtým poslal vojsko, gróf Štefan ho povzbudzoval, aby využili treskúcu zimu na obsadenie viedenských mostov a ich posádok. Z toho dôvodu ho tí, ktorí obliehali Korneuburg, povzbudzovali, aby mesto obsadil. Ved' v tom istom čase zvládol obidve veci. Preto 18. januára vyťahol s vojskom z Prešporoku. Potom (a) opisuje situáciu po obsadení Viedne: Keď doplnil vojsko, vydal sa čo najskôr spoločne so synom a kráľovnou Beatrix na cestu, aby si podrobil vzdialenejšiu časť Rakúska. Najprv prišli do Prešporoku a strávili tam niekoľko dní.*“ Nepovažovali sme za zbytočné zaznamenať kráľove časté pobyty v Prešporoku, pretože nikto nepochybuje o tom, že prispievali k sláve mesta. Jedno sa však javí čudné, že hoci Matej trávil čas aj v ostatných hradoch a mestách a tešil sa zo zátiší ich budov, ani v našom meste, ani na hrade už nemožno vidieť nijaké jeho dielo.

Prešporčanky na jeho pohrebe. Keď Matej nakoniec 5. apríla 1490 vo Viedni umrel, čo pripadlo na utorok, jeho mŕtvolu viezli po prúde do Budína, Prešporčanky mu preukázali poslednú poctu. Tak to píše Bonfini (b): „*Keď pristálo v Prešporoku päťdesiat smútočných lodí, ktoré viezli mŕtvolu a kráľovnú so zarmúteným sprievodom, všetky ženy mesta šli v smútočnom odeve kráľovnej oproti a verejne trúchlili nad nepremožiteľným vládcom a najlepším kráľom.*“

Poznámky

⁽²⁾ Na tom istom mieste sa pridrižujeme Balbína, V. kniha, 4. kapitola, s. 513.

^(a) Anton Bonfini, III. dekáda, IX. kniha, s. 524, 25; Bohuslav Balbín, V. kniha, 5. kapitola, s. 521.

^(b) Čítaj, prosím, u Bonfiniho, ktorý medzi príčiny sprisahania proti Matejovi zaradil neúmerne dane. Bonfini, IV. dekáda, III. kniha, s. 561, 50.

^(c) V diel *Hungaria Septentrionalis*, s. 195. Pridaj Timona pri tomto roku, s. 26.

^(d) O sťažnostiach českého kráľa Juraja z Poděbrad na Podmanického žoldniersku službu čítaj u Balbína, V. kniha, VII. kapitola, s. 538, poznámky.

^(e) Bonfini, IV. dekáda, I. kniha, s. 539. Tam nájdeš celý príbeh.

^(f) O nešťastnom konci Švehlu a zločincov sme písali v histórii Nitrianskej stolice.

^(g) Gerard Roo, VIII. kniha, s. 290.

^(h) Matejove sťažnosti pozri u Bonfiniho, IV. dekáda, I. kniha, s. 594, 14, a II. kniha, s. 552, 10. O Jurajovi Podebradskom čítaj, prosím, u Balbína na tomto citovanom mieste. Určite sa z oboch strán postupovalo svojvoľnejšie, než ako si to vyžadovali práva susedov alebo príbuzných.

⁽ⁱ⁾ Tamže, s. 553, 42.

^(k) Rozhodne si prečítaj Balbína, V. knihu, celú jej IX. kapitolu, predovšetkým s. 553 a nasledujúcu.

^(l) Bonfini, IV. dekáda, II. kniha, s. 557, 32.

^(m) Na citovanom mieste v X. kapitole, s. 556, a v poznámkach k tej istej kapitole, s. 560.

⁽ⁿ⁾ Roo, VIII. kniha, s. 297. Nič také nebudeš čítať u Bonfiniho v tom istom čase; on vec pripísal inému obdobiu, čo by sme sotva povedali.

^(o) Bonfini, IV. dekáda, III. kniha.

^(p) Bonfini, IV. kniha, s. 586, 34 a riadok 45.

^(q) Ono nebezpečenstvo sa mohlo stať skutočnosťou po roku 1471, keď bol Paumkircher popravený. O tom sa dočítaš v dejinách štajerských vojvodcov *Historia Ducum Styriae*, II. časť, s. 89. Bonfinius hovorí, že Matej bol pozvaný až po poprave sprisahancov.

^(r) Na tom istom mieste s. 599, 32. Takmer to isté môžeš čítať u rakúskeho autora Gerharda Rooa na citovanom mieste, s. 314. Beatrix Matejovi: „*Manželka, ktorá bola v Prešporku, prostredníctvom častých vzájomných posolstiev a listov opätovne dohovárala manželovi kráľovi, aby konal miernejšie, i cisárovi ako svojmu príbuznému, aby sa priklonil k primeraným mierovým podmienkam.*“

^(s) Kronikári zaznamenávajú, že chamtivo zjedol osem melónov a ocitol sa na prahu smrti. Pozri Ján Cuspinianus, *Cisári*, s. 512, 39, a Gerhard Roo, X. kniha, s. m. 389.

^(t) II. časť, s. 92.

^(u) Celý životopis tohto Jána si prečítaš u Marka Hanszia zo Spoločnosti Ježišovej, súčasného a pritom skúseného spisovateľa, autora diela *Germania Sacra*, II. diel, od s. 532 po 539. My sa zmieňujeme o časti *Archiepiscopes Strigonienses*. Pozri *Historia Comitatus Strigoniensis*, všeobecnú časť, oddiel o politike.

^(v) Bonfini, IV. dekáda, VI. kniha, s. 618 a nasledujúce.

^(x) Dosvedčuje Bonfini na citovanom mieste, 3. riadok.

^(y) Tamže, 48. riadok.

^(z) Na tom istom mieste, s. 623 a 624.

^(a) Bonfini, IV. dekáda, VII. kniha, s. 634.

^(b) Bonfini, IV. dekáda, VIII. kniha, s. 652, 7.

Matthias Bel. *Historia urbis Posoniensis*, caput III, § XXXVII – XLV (p. 163-174).

§ XXXVII.

Matthias rex. Successit Ladislao protractus e Bohemico carcere Matthias, Iohannis Corvini post indignissimam fratris Ladislai caedem superstes filius. Non est huius loci rei gestae ordinem enarrare: urbis nostrae sub optimo rege felicitatem, ut prosequamur, instituti ratio suadet.

In urbem propensus, accipiendae eam sponsae destinatus. Adhuc Strazniczii in Moravia iam iam ab Hungaris intra suos limites accipiendus nuptias Podiebradii filiae Matthias paciscebatur, cum urbem nostram mutuo consilio deligeret, ubi sponsam a patre esset recepturus. Exstant apud Balbinum,⁽²⁾ scriptorem diligentissimum, tabulae, quibus nuptiae perscriptae et designatum sponsae tradendae Pisonium est, quae ita habent: „*Nos Matthias, Dei gratia electus rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., notum facimus universis praesentes litteras inspecturis, quod cum nos post illam captivitatem, in qua per serenissimum dominum Ladislaum, quondam regem Hungariae, usque ad ultimum diem vitae suae tenti fuimus, demum ad manus magnifici domini Georgii de Cunstat et Podiebrad, regni Bohemiae gubernatoris, devenissemus, ipse dominus Georgius nobiscum amice et fraternaliter egit. Nos in huiusmodi necessitate nostra et turbatione cum omni benevolentia tractavit et ex huiusmodi captivitate liberavit et libertati restituit, immo etiam quantum in eo extitit fautor noster fuit et adiutor, ut ad dignitatem regalem eligeremur; nos, volentes huiusmodi benevolentiae suae vicem reddere et etiam de tali beneficio grati esse promiseramus eo tempore, dum adhuc ad regalem dignitatem*

evecti non fuimus, cum eo amicitiam et individuam fraternitatem et affinitatem inire, contrahere, confirmare etc. ac cum egregia virgine Catharina, alio nomine Cunigunda appellata, secundum ritum et legem s. Romanae et Christianae Ecclesiae sponsalia et matrimonium contrahere, ita nunc etc. Datum in castro Straznicz, feria V. post festum s. Dorotheae anno 1458.“ Impressere diplomati sigilla proceres Hungari decem et ante omnes Elisabetha, Matthiae regis mater, quo „*nisi Catharinam in coniugem adveniente recto nubendi tempore* (i. e. completis duodecim integris annis) *accipiat, centum aureorum millia sub fide sua Christiana persolendi*“, Matthias reum se constituit. Georgius item gubernator (rex certe nondum fuit, uti eum iam tum Bonfinius appellat) aliis litteris die locoque eodem signatis, si intra anni spatium sponsam Posonium in manus regis haud sit traditurus, multam centum millium aureorum sibi ipsi irrogavit; promissa decem Bohemiae proceres rata habuere.

Eo tamen honore postea excidit. Sed Pisonium postea, cum regia sponsa in Hungariam adduceretur, ea celebritate excidit, quippe quam (a) Trentschinii anno MCCCCLXI. Calendis Maii acceptam honestissimo comitatu Budam proceres deduxere, regia pompa Matthiae in manus traditam.

§ XXXVIII.

Eiusdem in urbes amor. Regno, quod septennio sine diademate Matthias administrabat, prorsus confirmato sicuti bella foris, domi pacem aluit rex sagacissimus. Ita urbium imprimis curam suscipiendam existimabat, quod intellexeret multum interesse rei publicae, si possit urbanis societatibus efflorescere. Sapientissimi consilii cum alibi, tum in Pisonio nostro egregia dedit documenta.

Pisonium imprimis. Quidquid enim urbi ab antecessis regibus indultum cognovit, id omne aut ratum habuit, aut novis iuribus cumulavit. Enimvero privilegia, quae post cladem ab Ottocaro acceptam Andream tertium redintegrasse diximus, non intemerate modo haberi voluit, sed etiam *Bulla aurea* cohonestanda duxit.

Beneficiorum eius syllabus. Emporii iura et nundinas confirmavit, traiectum amnis asservit atque, ut sigillum urbis insignia a Sigismundo collata referens cera rubra exprimatur, peculiaribus tabulis munificentissime indulsit.

§ XXXIX.

Hospitio Pisoniensi delectatur Matthias. Urbis hospitio quantopere sit delectatus Matthias, inde potest existimari, quod nihil dubitarit frequentius severissimas curas otiaundo similis istic concoquere. Documento sunt innumera diplomata, quae Pisonii ab eo sunt edita et quae nos ipsi legimus.

Eius rei exemplum. Coorto demum bello Bohemico abeuntem redeuntemque saepius Matthiam Pisonium accepit. Frequentes ei cum proceribus institutae istic de eodem bello consultationes fuere.

Diplomate firmatum. Praecipuam dixeris, qua tributum expeditioni necessarium impetraverat. Tabulae sic habent: „*Nos, Matthias, Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc., notificamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quod cum*

coronaremur Albae feliciter secundum morem praedecessorum nostrorum regum, praelati, barones, nobiles et proceres regni nostri universi, qui tunc in sollemnitate illinc aderant, supplicaverant nobis, ut regnum in antiquis libertatibus tenere atque de oneribus diversarum solutionum, quibus temporibus discordiarum ante coronationem gravabatur, de cetero exemplum habere dignaremur. In qua quidem re licet exaudita a nobis promissionem habuerint nosque eam velut in tanta exaltatione nostra factam mente habuerimus habeamusque etiam nunc.

Tamen his diebus, dum reverteremur ex Moravia, per totam hanc aestatem in eadem Moravia et Bohemia contra haereticos veteres et gravissimos, dicti regni nostri Hungariae infestatores, gravi bello propriis sumptibus et expensis fatigati et rediissemus in hanc civitatem nostram Poseniensem et exponeremus causam suscepti belli contra ipsos haereticos praelatis et baronibus eiusdem regni nostri ac de uno quoque comitatu electis nobilibus ibidem convenientibus declararemus etiam insuper, quod necessarium esset eos compescere vel extirpare, qui etiam sanguinem nostrum sine intermissione sitiabant. Et id, quomodo fieri possit, quantas requireret expensas et quanta ex hinc utilitas sequeretur regno nostro similiter cerneremus, utpote quandoquidem iisdem domitis alii inimici eiusdem regni etiam quomodocumque magni facilius, Deo nobis propitio confundi possent.

Idem praelati, barones et nobiles totum regnum repraesentantes in animo moti non tantum pium atque salubre hoc opus et pro fide catholica necessarium, quin immo sibi et regno utile praemeditantes, matura inter se deliberatione praehabita certum subsidium pecuniae ad proseguendum ulterius hoc contra dictos haereticos negotium ultrone obtulerant. Ut igitur quemquam hic hac vice facta impositio pecuniae non moveat, vel apud aliquos nostra regno dudum facta promissio peiorem in partem non interpretetur, sed et omnibus constet nostra super inde voluntas, volumus decernere aliquas inconsuetas collectas recipere aut recipi facere nec similibus taxarum receptionem in usum venire neque contra eos, quantum in nobis est, sive nostro sive successorum nostrorum regum temporibus pro consuetudine eorundem praelatorum, baronum et nobilium regni nostri et suorum successorum habere, nec libertatibus eorum quoquomodo praeiudicari; et hoc promittimus in verbo nostro regio.

Harum nostrarum litterarum vigore et testimonio mediante datum Histropoli sive Posenii vigesima octava die Septembris, anno Domini MCCCCLXVIII, regni nostri anno undecimo, coronationis vero quinto.

Et nos Stephanus, cardinalis Ecclesiarum Colocensis et Báchiensis; Iohannes Strigoniensis, Apostolicae Sedis legatus natus; archiepiscopi Iohannes Agriensis, alter Iohannes Quinqueecclesiensis; Albertus Veszprimiensis, Demetrius Iauriensis, Vincentius Vácziensis, Iohannes Chanadiensis, ecclesiarum episcopi; Michael Ország de Guth, regni Hungariae palatinus; Nicolaus de Ujlak, comes perpetuus de Tchelchak; Emericus de Zápolya Terrae Scepusiensis; Nicolaus Chupor de Gonoszló ad praesens et Sigismundus, grof de Bozin, ac Berthardus Eldenbach de Monyorókerék, alias vajvoda Luszniensis; Iohannes de Gára, Iohannes de Rozgony tavernicorum; alter Iohannes Tuz, Sclavoniae banus, ianitorum, Matthias de Maróth; agasonum regalium magistri:

Paulus de Lindua, Franciscus de Chák et Paulus Henchek de Zeku in testimonium rei praenotatae praesentibus subscribimus et similiter pro eodem domino nostro rege et cum eodem fide mediante promittimus, quod similem taxam nobis invitis non recipiet et praemissa in usum seu consuetudinem non ponet, sed considerando in omnibus rebus utilitatem ac iura regni sui, promissionem suam tam per vocem quam per praesentes firmiter observabit. Datum ut supra.“

Pisonio nomen Histropolis indit. Colligas hinc nondum ea sive potentia sive auctoritate Matthiam fuisse, ut potuerit, sicuti fecit postea, tributis regionem (b) enervare. Istud in diplomate prorsus peculiare est, quod Histropolim appellet Pisonium: consultone? an scribae affectatione? ambigo.

Eiusdem nominis academia huius. Eodem nomine academia, quam Iohannes Vitez, archiepiscopus Strigoniensis, parabat instituere, Istropolitana appellari debuerat, nisi eam fata conditoris ante obliteravissent, quam celebritatem assequeretur. Meminit eius Ladislaus Turóczy, (c) nuperus scriptor: „*Ad radices montis stabat Academia Istropolitana a Iohanne Vitezio, archiepiscopo Strigoniensi, anno MCCCCLXIX. instituta. Sed breve illi aevum elato quippe auctore ipsa quoque extincta est.*“

§ XL.

Urbs a Svehla Bohemo subito insessa. Nondum bellum inierat Bohemicum, dum absente ob expeditionem Croaticam rege Svehla Bohemus, vir impiger ac strenuus, a Matthia invito quidem nuper missione donatus urbem insederat, malis omnino implicaturus, nisi praedandi libido cum latrocinante exercitu tempestive iniquissimum hominem hinc elicuisset. Sperabat ille absente procul rege praedandi eo proclivorem sibi fore occasionem, quo maiore latronum manu facinus adoriretur. Ergo, ex Croatia redux in Hungariam cum iis, quos adduxerat manipulis, Costolanum, regium castellum occupat, ut esset quorsum et se et praedam re trepida coniceret.

Fratrum exercitus tam subit. Iam late cum suis divagabatur maleficientissimus praedo evastabatque circum fusam regionem, cum exactum ab imperatore Romano fratrum Bohemorum exercitum in Moravia aestivare comperit, septem millium fuisse memorant. Hunc ille ad praedas in Hungaria agendas invitat opulentas populationes et commoda per regis absentiam latrocinia ostentans. Accepere condicionem Bohemi ac ne incertis castris vagari cogerentur Pisonium subeunt, perfugium hic, uti confidebant, et latrociniorum arcem habituri.

Prohibetur inde Blasii Podmaniczki intercessione. Et facile omnino urbem suis facinoribus contaminavisset scelerata multitudo, nisi Blasii Podmaniczki, (d) gente Hungari, unius e centurionibus, oratio destinationes fratrum perturbavisset. Vix illi Pisonii conquieverant, cum de occupanda Tyrnavia, quae Costolano quam urbi nostrae propius adiacet, serio consultant. Recitat Bonfinius (e) orationem Podmaniczki: „*Quocumque me,*“ inquit, „*socii, nostra societas ire iusserit, sive in Polonos ire cogor sive in Bohemos Allemanosve, nulla umquam erit in me mora. Sed in patriam arma sumere, quando praeter fas et aequum est, id nullo modo praestare possum. Deterret impietas, religio interminatur, patriae caritas inhihet et praesentanea supplicia dii penates patriique*

proponunt. Proinde, aut alio nunc arma vertite, aut si pergitis, me ultro dimittite et exauctorate.“ Haec ille egregio ad posteritatem exemplo! Atque utinam ea mens Hungaris nostris semper fuisset, minus iam rudерum, quae bella an furor popularium in patriam dedit, haberemus.

Sed Podmaniczkius causaria extemplo missione accepta cum contubernalibus, qui se ducem sequi volebant, citato cursu eadem illa nocte Tyrnaviam contendit docuitque cives de periculo. Eius discessione adversa fratres, ne quid in se moliretur aut consiliis, quorum erat conscius, sufflamen iniceret, factis agminibus Pisonio prouunt, agrum, qui Tyrnaviam usque amoenissimus, interiacet, igne ferroque evastant. Sed a Tyrnavia, in cuius se moenibus Blasius iniquitatem colluvionis increpans ostendebat, manus abstinent Costolanumque (f) ad Svehlam cum praeda quam coegerant palantes abeunt.

Costolanum praedabundus abit. Ad eum modum Pisonium nefaria colluvione fratrum subito exinanitum est, sed an indemne? Vix ausim affirmare. Rex certe Matthias consceleratissimos praedones ulturus Pisonium mox advenit collectoque exercitu (g) atque Pottendorffio, in castra cum DC Austriacis recepto in eos movit.

§ XLI.

Belli Bohemici causa et incrementa. Haec anno MCCCCLXV. gesta fuisse credimus. Mutuae demum iniuriae, quibus se vicini populi non desinebant lacessere, (h) regum quoque animos Matthiae hinc, illinc Georgii percelluerant. Nam cum suis quisque civibus proclivius credit quam vicinorum iustissimis etiam querelis, facilis inde fit ad indignationem, iram, odium atque vindictam prolapsio. His ergo rebus primum, postea Pauli II., Romani pontificis hortatu accensus Matthias in Agriensi comitio bellum in Bohemos excelsiore sane animo quam fortuna decernit.

Pisonium fit campus Martius. Tunc vero demum Pisonium campus iterum Martius fieri coepit. Rex, inquit Bonfinius, (i) „*Agria movens Budam venit, delectum ibi habuit, legionum supplementa disposuit. Vix octo dies hic exegerat, cum Georgio regi per fetialem bellum indixit et motis castris Pisonium contendit; interea pontifices omnes ac proceres cum suis copiis obsequi iubet. Pisonii dies aliquot praestolabatur, dum optimates et auxiliares copiae convenirent.*“ Antequam in bellum iretur, edictum pontificalis, quo Bohemis et Moravis sacris interdicebatur, Pisonii promulgatur Laurentio Roborella, Ferrariensi episcopo, tantae rei administro.

Belli fortuna. Hinc bellum ipsum consecutum est, si Bonfinio, strenuo Matthiae assentatori, credimus, felix illud atque triumpho saltem ovatione dignissimum. Verum aliter apud laudatum Balbinum (k) reperio, qui et retrocessisse scribit Corvinum adventante cum exercitu Georgio et, ubi is copias retraxisset, insequentem Matthiam in silvis, quae sub ferreis montibus late diffunduntur, cum toto exercitu tamquam indagine conclusum, cum qua evaderet non suppeteret, evocato ex Georgii castris Alberto Kostka, nuper apud se legati munere magna approbatione functo pacem Bohemo obtulisse promissisque perpetuam amicitiam nulla in posterum offensa, temerandam violandamque. Dimissus cum exercitu ex istis cassibus Matthias, ut erat feroci ingenio, simul ac defunctus periculo est, ne pacis quidem mentionem ferre potuit.

Ab expeditione in Hungariam redux Matthias. Haec et his deteriora illic legas. Ab ea expeditione per Viennensem agrum urbemque rediturus credebatur iamque cives arcem ei pro dignitate accipiendo superbe instruxerant, cum Matthias, ne caesari suspicandi locum faceret, aut se ipsum fluxae Viennensium fidei crederet, per citeriorem Hungariam Budam reversus est. Recto id perpetuoque itinere regem fecisse Bonfinius (l) memorat, aliter tabulae, quas supra dedimus.

Pisonium venit, utrum belli corrogaturus. Pisonium certe, ubi totius belli armamentarium tunc fuit, haud quidem fortuito, sed cogitate, devertit, ut istic sumptus belli ab Hungaris fide procerum interposita imploraret.

§ XLII.

Anno sequente idem bellum continuat. Quadrimestri, cum hibernanti militi, tum deligendis supplementis cogendisque belli sumptibus dato anno MCCCCLXIX. Idibus Februarii, ut bellum rex conficeret, iter iniit. Nulla in eius profectionis narratione Pisonii apud Bonfinium mentio inicitur, sed huc iterum accessisse regem ex superioris anni expeditione primum est arbitrari. Illud dubitatione caret feliciorum anni huius, quam superioris, expeditionem fuisse.

In regem Bohemia inauguratur. Praeterquam enim, quod convocato Olomucium Bohemorum atque Moravorum optimatum comitio in regem se Bohemiae V. Nonas Maii inaugurari passus est.

Victorinum capit. Victorinum quoque, Georgii maiorem natu filium, cepit captivumque secum in Hungariam abduxit. Proditione Henrici de Lippa facinus illud procuratum fuisse Balbinus (m) ex aliorum sententia meminit.

Tanti facinoris auctores. Ego Matthiae diploma ex membranis gentis Madách mea ipsius descriptum manu possideo, quo id virtuti Ladislai de Madách et Casparis de Jánosy rex ascribit. Iuvat testimonium illud omni maius exceptione huc ascripsisse: „*Nos Matthias, Dei gratia rex Hungariae, Bohemiae etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos consideratis fidelitate et servitiis fidelium nostrorum nobilium Ladislai de Madach et Casparis de Janosy, per eos primum sacrae dicti regni nostri Hungariae coronae tandemque Maiestati nostrae sub locorum et temporum varietate, praesertim vero in Bohemia et Moravia nobiscum contra Bohemos haereticos exercitantes exhibitis, qui et Victorinum, filium Georgii de Podiebrad, captum nobis assignarunt etc.*

Datum Posonii, anno Domini MCCCCLXX., regni nostri anno tredecimo, coronationis vero septimo.“

Desinant ergo proditionis populares suos accusare Bohemi, Hungarorum virtuti tota ea culpa imputanda est. Sed haec obiter! Re uti diximus feliciter saltem felicius multo quam primo expeditionis anno gesta, nam et hunc annum non undiquaque laetum fuisse Matthiae scriptores Bohemici memorant in Hungariam autumno in hiemem proclivi ad suos rediit. Paucis Bonfinius: „*Rex cum Emerico et Michaele, palatino, nonnullis pontificibus et praefectis in Pannoniam ingruente dudum hieme se recepit.“*

Reversus ex Bohemia an viderit Pisonium. Non potuit autem Pisonium nostrum praetervehi, quippe cuius secessu belli ac pacis temporibus aequae delectabatur.

Tertius belli Bohemici annus. Iniiit tertius belli Bohemici annus post Christum natum MCCCCLXX. Matthias enim hieme nondum cessante militarem profectionem suscipit. Cum Jaurinum pertigisset, nuntium accipit de morte regis Georgii. Itaque, ut aemulos ab occupato nuper regiae dignitatis fastigio excluderet, properandum ratus acceleratis itineribus Iglaviam contendit. Viennam ex itinere ad Fridericum devertisse Matthiam Gerhardus Roo (n) meminit habitumque illic pro dignitate liberaliter, dum ille concepta insidiarum suspitione insalutato hospite abierit. Sed id hac eum fecisse tempestate creditu omnino difficile est, quod rex et properato itinere opus habebat et gliscentes inter utrumque Fridericum et Matthiam simultates ab ea officii significatione facile Hungarum poterant avocare.

Pisonium iterum invisit Matthias. Ergo tunc quoque Pisonium suum vidisse Matthiam non est, cur ambigamus. Reducem profecto et a spe regni Bohemiae exclusum sive leniendi doloris, sive captandorum consiliorum causa substituisse hic aliquantis per diploma, cuius aliquam partem supra recitavimus, palam conducet.

§ XLIII.

Bellum Polonicum avocatur aliquamdiu Matthiam ab urbe nostra. Bello demum Bohemico Polonicum aliud magna Hungarorum conspiratione intersertum est. Casimirum plerique, Poloniae regis filium alterum, ad Hungariae sceptrum capessenda evocaverant. Et parum aberat, quin, dum Bohemiae regno avidus inhiat Matthias, Hungarico exueretur. Nihil attinet rem, quomodo gesta sit, enarrare, ubere eam oratione Bonfinius (o) explicuit. Nobis istud observavisse sufficit bellorum his tempestatibus aliorum avocatum Matthiam rarius ad urbem nostram accessisse.

Fit ei perfugio, cum insidiis a Friderico peteretur. Fuit ei tamen insigni perfugio, cum a Friderico, quem testandi causa officii Viennae salutaverat, insidiis peteretur. Recitabimus historiam. Redux ex Italia, quam secundo adierat, Fridericus perturbatas domi procerum conspiratione res deprehendit. Conscio Matthiam per absentiam caesaris gestum id fuisse non diffitetur Bonfinius (p), tametsi perneget molitiones eas in suam rem voluisse regem vertere. His, qui ausi fuerant rebellare, supplicio affectis (q) pacata iam Austria caesar Matthiam ad visendum se patrem Viennam invitat. Obsecundavit Matthias et cum honestissimo comitatu paucis post diebus Viennam invisit. Magna in accipiendo rege comitate usum Fridericum perhibent. Plures dies spectaculis, equestribus ludis, conviviis item atque choreis extrahuntur, neque suspicatur Matthias quidquam, cum intempesta nocte a cive admonetur, ut dicto citius imperatoris insidias devitet sciatque non se huc testandi officii causa, sed ad capitale iudicium arcessitum esse et ni mature caverit, praecipitaturum in exitium. Rex, ut erat pronus ad suspicandum, funesto nuntio fidem habet, familiarium qui secum erant fidissimos (Czobor alter, alter Nicolaus Bánffy fuerat) in consilium, quid re tam trepida facerent, adhibet. Fugam uterque suadet summo silentio quam primum apparandam, ne cunctantes tempore excidant. Igitur nil quidquam morae interserunt, ignaro, quid fieret, comitatu reliquo urbe clam exeunt et correpto,

quod sors obtulit, navigio Pisonium remigantes secundo amne defluunt. Matthias profecto numquam se posthac imperatori credidit. Decuit haec non siluisse, ut constet, quantum Pisoniensium fidei Matthias et cum anceps immineret periculum tribuerit.

Matthiae in fide Pisoniensium fiducia. Ceteroquin hic ille est Nicolaus Bánffy, cuius nobis lepida ad arcis historiam mentio recurret cum insigni tamen boni viri calamitate coniuncta.

§ XLIV.

Austriacum bellum init. Exarsit postea anno MCCCCLXXVII. bellum Austriacum mutuis, quod sit simultatibus iam pridem constat, sed ob Bohemicas expeditiones et illapsum in Hungariam Casimirum Polonum magna iniuriarum dissimulatione hucusque dilatatum. Igitur suscepta auspicato expeditione ex Jauriensibus campis valido cum exercitu in Austriam se infundit Matthias et qua exercitum trahit, vastitate, flammis atque caedibus complet, omnia oppida urbesque partim vi, partim deditione capit. Viennam eminus, Cremsium atque Stainam admotis machinis obsidet. Ipse cum praetoriana cohorte ad Corneoburgum metatur.

Eo durante Beatrix Pisonii sedem habet. Cum haec in Austria Matthias gerit, Beatrix regina Pisonii non sine magna aulicorum turba consederat, ut fortunam mariti specularetur atque missis acceptisque nuntiis de eius successibus in dies certior fieret.

Laudabile in ea pacis studium. Audito Austriam pene omnem evastatam regionis miserita, ut a marito immanitatis crimen averteret, nunc virum ad pacis consilia flectere, nunc emollire caesarem datis frequenter litteris conitebatur. Diserte Bonfinius (r): „*Beatrix regina caesari affinitate coniuncta crebris eum internuntiis orabat, ut a calamitosa pertinacia sua deficeret, cum viro aequis pacem legibus optaret. Contra virum suum pro virili cotidianis litteris hortabatur et rogabat, ne tantopere saeviret et ad pacem salutemque populorum animum suum revocaret.*“ Dignum, erudita femina, facinus!

Pace firmata Pisonium venit Matthias. Pace aequissimis conditionibus Corneoburgi conciliata revocatisque ex Austria in Hungariam exercitibus sequenti anno, qui MCCCCLXXVIII. fuit, Pisonium, ubi decimum mensem Beatrix, dum maritus Austriam debellaret, extraxerat, Matthias venit et quadragesimale ieiunium istic peregit. Festis Resurrectionis Christi diebus sollemniter in urbe concelebratis cum maxima aulicorum manu suaque Beatrice digressus Pisonio rex, ut a bellicis curis animum relevaret, lentis itineribus Hungariam peragrat, Cremnicium, Neosolium et Cassoviam invisit, ostentat Beatrici populos ubique a suis pro regia dignitate magnificentissime acceptus.

§ XLV.

Novum in Austriacum bellum. Rege secutis annis nunc pacis cum Bohemo ineundae studiis, nunc pestilentia, nunc iterum Turcicis impressionibus varie distento sarta aliquantisper pax nuper cum Friderico inita perduravit. Mox redintegratis iniuriis bellum superiore multo crudelius exarsit denuo, eleganter a Beatrice iterum consopitum, si temperare sibi Fridericus didicisset.

Nova item Beatricis in resarcienda pace sollertia. Aiunt Beatricem, dum diu satis nunc muliebribus blanditiis, nunc virilibus etiam artibus Fridericum pertemptavisset, vix profecisse amplius, quam, quod commeantes huc atque illuc nuntios ex more humaniter et quod a femina venirent, etiam blandius acciperet. Ergo, ne solita sui sexus inconstantia manum a coepto reconciliationis opere retrahere videretur, non ante cessandum putat, quam prorsus expugnaret Fridericum. Perspectum habebat esu (s) peponum ad intemperantiam usque caesarem delectari. Proinde selectissimo fructu carpentum, quo ipsa vectabatur, studiose compleri et in Austriam ad caesarem cum cura devehi iubet simulque nuntiari, desineret obstinata adeo pertinacia muliebri quidem at salutare profecto consilium reicere; quadrigas se suas misisse, ut peponibus exinanitas, legatos caesaris cum facultate paciscendi Pisonium adveherent, fructum, quem mitteret anni tempestatem suppeditavisse, qui, si gratus caesari esset futurus, pacis se inde spem indubiam concepturam. Accepit munus imperator multumque humanitate mulieris delectatus se suosque familiares Hungaricis istis deliciis avide pavit, quadrigis autem reginae legatos, qui de pace agerent, Pisonium devehi mandavit. Ferunt in eas tunc condiciones pacem coaluisse, ut Matthias quidem, quae bello occupaverat, Friderico redderet, iste promissa nuperae in Bohemos expeditioni quinquaginta millia florenorum subsidia regi quam primum dissolveret, Iohannes tamen, Strigoniensium praesul, qui ad caesarem perfugerat, tiara Salisburgensi ab eo donatus pacis beneficio haud potiretur. Sed conciliata ad eum modum pax peponibus ipsis fluxior exstitit, quippe Iohanne quiescere nescio. De eadem hac pacificatione Styriae ducum (t) historia: „*Sola, inquit, Beatrix Aragonia, uxor virum eo adducere potuit, ut belli consilia omissurum se sponderet, si caesar residua quinquaginta millia persolveret, ad Iohannem (u) profugum pacis fructus non pertineret. Evitatum hac ratione bellum erat, si Fridericum Iohannes quiescere finisset.*“ Haec belli praeludia anno MCCCCLXXIX. coepisse annales memorant, quae demum pace, quam Beatrix anno MCCCCLXXXI. conciliaverat, rescissa sequente post anno in nervum erumpere. Expeditionis initia ab Hainburgi obsidione Matthias ducenda statuit. Oppidum est duobus Pisonio miliaribus disiunctum et ulteriori Danubii ripa collocatum. Huic rotundus mons productis in altum utroque latere moenibus conectitur, cacumen arx insidet uti situs arduitate inaccessa, ita munita operibus. Ereptum nuper Hungaris oppidum recuperandum ante omnia existimabat Matthias, ut ne maiora in Austria molientem a tergo remoraretur. Validum hic praesidium collocaverat Fridericus obicem Hungarorum impressionibus positurus. Neque destinatione sua frustratus est caesar.

Pisonium, Martis officina. Corvinus simul IV. Calendas Iulias cum exercitu Pisonium, commoti in Austriacos belli officinam, venisset, cohortes quasdam cum aliquot equitum turmis ad incingendum oppidum dimittit. Agmen Stephanus Scepusiensis ductabat, vir sane fortitudinis indomitae. Sequitur hunc Matthias in ulteriore eaque campestri, quae Pisonio obiacet, Danubii ripa castra metatus. Vix rex hic tetenderat, cum fugitivi rem infeliciter a Stephano gestam, profligatas equitum turmas captumque ducem nuntiant.

Et regis atque exercitus perfugium. Implentur trepidatione castra, quin rex ipse, ne fortunae obniti videretur, in proximam Pisonii urbem, (v) ubi tutius ageret, se

recipit, dum meliora de suis a fugitivo milite atque reduce Scepusiensi, nam e captivitate profugerat, edoctus, iusta virium contentione oppidum adoriretur, quod demum post operosam obsidionem pridie Calendas Octobris interceptum est.

Beatricis hospitium. Dum bellum trahitur, Beatricem iterum Pisonii hospitatam fuisse certum est, unde ritu nupero affinitatis fiducia ducta caesarem (x) nunc per litteras, nunc iterum per nuntios ad ineundam cum viro pacem saepius hortabatur, nihil a durissimo principe responsi praeter bona verba referens.

Frequentatur toto eo bello a Matthia urbs nostra. Plures hinc anni in bellum insumpti sunt Austriacum. Matthias vero numquam sive cum exercitu sive privato cum comitatu seu veniebat, seu redibat, quin Pisonii subsisteret. *Rex*, inquit Bonfinius, (y) *ad Pisonium castra consequitur ibique dies aliquot subsidet.* Atque iterum (z) de eadem illa anni MCCCCLXXXIV. expeditione: „*Cum rex Pisonium vesaniente bruma venisset, quo exercitum paulo ante praemiserat, hinc a comite Stephano favente saevitia hiemis ad occupandos Viennae pontes eorumque praesidia; hinc ab his, qui Corneoburgum obsidebant, ad capiendam civitatem excitabatur. Uno tamen tempore utrumque praestitit. Proinde XV. Calendas Februarias Pisonio cum exercitu proficiscitur.*“ Ac denique (a) post occupatam Viennam: „*Reparato exercitu una cum filio Beatriceque regina primo tempore ad expugnandam ulteriorem Austriam proficiscitur. Pisonium primo ventum est, aliquot dies ibi actum.*“ Non duximus supervacuum frequentia haec regis apud Pisonienses hospitia, adnotavisse, quando nemini dubium est ad urbis ea celebritatem pertinere. Illud subit mirari, quod cum arces reliquas urbesque, quarum secessibus oblectabatur Matthias aedificiis, excoluerit; nullum eius opus sive in urbe nostra, sive in arce iam conspiciatur.

In eius funus feminarum Pisoniensium pietas. Viennae tandem anno MCCCCXC. Nonis Aprilis, quae in diem Martis inciderant, mortuum atque secundo amne Budam devectum supremo honore Pisonienses feminae prosecutae sunt. Ita Bonfinius (b): „*Cum Pisonium foret appulsum, (quinquaginta pullatae naves cadaver et reginam cum lugubri comitatu vehebant), omnes matronae urbis pullatae obviam reginae occurrere publicoque planctu principem invictissimum et regem optimum luxere.*“

Adnotationes

(z) Eodem loco, capite IV., p. 513.

(a) Bonfinius Antonius, *Decas* III., liber IX., p. 524, 25; Balbinus, liber V., capite V., p. 521.

(b) Legesis Bonfinium, qui inter conspirationis causas adversus Matthiam tributorum nimietatem retulit. *Decas* IV., liber III., p. 561, 50.

(c) In *Hungaria Septentrionali*, p. 195. Adde Timonem ad hunc annum, p. 26.

(d) Georgii Podiebradi, Bohemiae regis, de Podmaniczki latrociniiis querelas lege apud Balbinum, liber V., capite VII., p. 538 in notis.

(e) Bonfinius, *Decas* IV., liber I., p. 539, ubi integram historiam reperies.

(f) Latrociniorum Svehla funestos exitus in *Historia Comitatus Nitriensis* dedimus.

(g) Roo Gerhardus, liber VIII., p. 290.

(h) Matthiae querelas vide apud Bonfinium, *Decas* IV., liber I., p. 594, 14; et liber II., p. 552, 10. Georgii autem Podiebradii legesis apud Balbinum, loco nunc citato. Certe enim licentiosius agebatur utrumque, quam id seu vicinia seu affinitatis iura poscebant.

- ⁽ⁱ⁾ Ibidem, p. 553, 42.
- ^(k) Legatur omnino Balbini, liber V., caput IX. totum atque imprimis, p. 553 et sequente.
- ^(l) Bonfinius, *Decas* IV., liber II., p. 557, 32.
- ^(m) Loco citato capite X., p. 556, et in notis ad idem caput, p. 560.
- ⁽ⁿ⁾ Liber VIII., p. 297. Nihil eius rei apud Bonfinium sub idem hoc tempus legas: rem ille, quod mox dicemus, alii temporis ascribit.
- ^(o) Bonfinius, *Decas* IV., liber III.
- ^(p) Bonfinius, Liber IV., p. 586, 34 et linea 45.
- ^(q) Confici hinc potest periculum istud, post annum demum MCCCCLXXI. adisse Matthiam, quo Paumkircherus supplicio affectus legitur *Historia Ducum Styriae*, parte II., p. 89. Nam post supplicio affectos rebelles Matthiam invitatum dicit Bonfinius.
- ^(r) Inibi, p. 599, 32. Idem fere apud Gerhardum Roo, scriptorem Austriacum legas, loco citato, p. 314. *Beatrix, Matthiae uxor, qua Posonii erat, per frequentes internuntios ac litteras et maritum regem, ut mitius ageret, et caesarem cognatum, ut ad aequas pacis condiciones inclinaret, hortatur.*
- ^(s) Morti proximum avide octo pepones consumpsisse scriptores meminerunt. Vide Johannem Cuspinianum in *Caesaribus*, p. 512, 39, et Gerhardum de Roo, liber X., p. m. 389.
- ^(t) Parte II., p. 92.
- ^(u) Integrum Iohannis huius vitae curriculum in Marci Hanszii, Societatis Iesu, recentis scitique scriptoris *Germaniae Sacrae*, tomo II., p. 532 usque ad paginam 539 legas. Nos in *Archiepiscopis Strigoniensibus* mentionem eius habemus. Vide *Historiam Comitatus Strigoniensis*, parte generali, membrum *Politico*.
- ^(v) Bonfinius, *Decas* IV., liber VI., p. 618 et sequente.
- ^(x) Fidem facit Bonfinius, loco citato, linea 3.
- ^(y) Ibidem, linea 48.
- ^(z) Loco eodem, p. 623 et 624.
- ^(a) Bonfinius, *Decas* IV., liber VII., p. 634.
- ^(b) Bonfinius, *Decas* IV., liber VIII., p. 652, 7.

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Archívne pramene

Archív mesta Bratislavy, Listina cisára Fridricha, Viedenského Nové Mesto 6. 3. 1459 (sign. Lad. 19. No. 1806); Listina kráľa Mateja, Budín 12. 3. 1459 (sign. Lad. 19. No. 1807); Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 20. No. 1941); Listina kráľa Mateja, Bratislava 16. 7. 1471 (sign. Lad. 33. No. 4785); Listina kráľa Mateja, Tata 6. 1. 1473 (sign. Lad. 20. No. 1954); Listina kráľa Mateja, Budín 6. 8. 1478 (sign. Lad. 21. No. 2007); Listina kráľa Mateja, Lindva 28. 8. 1480 (sign. Lad. 21. No. 2020); Listina kráľa Mateja, Budín 1. 6. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2072); Listina kráľa Mateja, Budín 15. 12. 1489 (sign. Lad. 21. No. 2078); *Topografia historického jadra Bratislavy v 14. – 16. storočí* (pozostalosť Vendelína Jankoviča); *Zlatá bula kráľa Mateja* (mestské privilégium pre Bratislavu), 27. 5. 1464 (sign. Lad. 33. N° 4698; Lad. 19. N°1862).

Archivio Apostolico Vaticano, Vatikán, *VII. Bullarum Domini Pauli papae II. Registri Vaticani* (sign. Reg. Supplic. 612, f. 97^v-98^r); vol. 636, f. 200^{rv}.

Biblioteca Apostolica Vaticana, Vatikán, *Codex Vaticanus Latinus Ottobianus* [Memorandum Leonardi Huntpichler O. P. ad archiepiscopum Strigoniensem Joannem Vitéz, de universitate Istropolitana] (sign. N° 689, f. 132, 142 a nasl.).

Literatúra

ÁCS, Pál – JANKOVICS, József – KÖSZEGHY, Péter. *Régi magyar irodalmi szöveggzűjtemény I. Humanizmus*. Budapest : Balassi kiadó, 1998.

BARTHOLINUS, Riccardus. *Hodoeporicon, id est Itinerarium...* Viennae : Hieronymus Vietor, 1515, f. D^{3r} – D^{3v}.

BEL, Matthias. *Hungariae antiquae et novae prodromus, quomodo in singulis operis partibus elaborandis, versari constituerit, auctor...* Norimbergae, 1723.

BEL, Matthias. *Notitia Hungariae novae historico-geographica. Tomus primus*. Viennae Austriae : Impensis Pauli Straubii bibliopolae, typis Johannis van Ghelen, typographi caesarei, 1735; *Tomus secundus*. 1736; *Tomus tertius*. 1737; *Tomus quartus*. 1742; *Tomus quintus*. [Sine anno].

de BERZEVICZY, Albert. *Béatrice d'Aragon, reine de Hongrie (1457 – 1508)*. I – II. Paris, 1911.

BONFINI, Antonius. *Rerum Hungaricarum decades libris XLV. Editio septima*. Ed. Carolus Andreas Bel. Lipsiae : Sumptu Iohannis Pauli Kraus, 1771.

Bratislava Mateja Bela. (Výber z diela Notitia Hungariae novae historico-geographica I, II. zv., vydaného r. 1735 1736 vo Viedni.) Bratislava : Obzor, 1984.

CSÁSZÁR, Mihály. *Az Academia Istropolitana, Mátyás király Pozsonyi egyeteme. Oklevéltárral*. Bratislava : Eder István könyvnyomdájából, 1914.

FRANK, Isnard Wilhelm. Das Gutachten eines Wiener Dominikaners für die Universität Preßburg aus dem Jahre 1467. In *Zeitschrift für Ostforschung. Länder und Völker im östlichen Mitteleuropa*. Marburg : N. G. Elwert Verlag, 1967, 16. Jhrg, Heft 1, s. 418-439.

FRIMMOVÁ, Eva. Kultúrno-duchovné a politické prostredie Bratislavy v dobe Mateja Korvína. In *Historický časopis*, roč. 57, 2009, č. 1, s. 43-65.

FRIMMOVÁ, Eva. L'activité de l'imprimeur Andreas entre 1477 et 1480 à Presbourg. In *Magyar Könyvszemle*, roč. 129, 2013, č. 4, s. 424-447.

FRIMMOVÁ, Eva. Právo a poriadok na Istropolitane v Bratislave. In ČIČAJ, Viliam a kol. *Sociálna disciplinizácia a zdroj modernej spoločnosti : „...z prjnsnosti a wssu ostrostu zakazzugeme“*. Bratislava : Historický ústav SAV – Vydavateľ Igor Ilit'-RádioPrint, 2013, s. 162-164.

FRIMMOVÁ, Eva. *Riccardus Bartholinus: Odeporicon*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2014.

FRIMMOVÁ, Eva. *Rok 1515 v premenách času (na pozadí Bartoliniho diela Odeporicon)*. Bratislava : Post Scriptum, 2015.

GALEOTTI, Marzio. *De egregie, sapienter, iocose dictis ac factis Mathiae*. Ed. Ladislav Juhász. Leipzig : BGT, 1934.

HANULA, Tomáš. *Na vzostupe moci. Zahraničná politika Mateja Korvína v stre-doeurópskom priestore v rokoch 1458 – 1471*. Bratislava : Veda, 2019.

HORVÁTH, Vladimír. *Bratislavský topografický lexikón*. Bratislava : Tatran, 1990.

HORVÁTH, Vladimír (ed.). *Zlatá bula bratislavská*. Bratislava : Archív hl. mesta SR Bratislavy, 1991.

KALOUS, Antonín. *Matyáš Korvín (1443 – 1490). Uhorský a český král*. České Budějovice : Veduta, 2009.

KARDOS, Tibor. Devotio moderna na Academií Istropolitane. In HOLOTÍK, Ludovít – VANTUCH, Anton (eds.). *Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15. – 16. storočí*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1967, s. 25-39.

KOLLAR, Adamus Franciscus. *Ursini Velii De bello Pannonico*. Viennae : Typis Joannis Thomae Trattner, 1762.

KUBINYI, András. *Matthias Corvinus. Studien zur Geschichte Ungarns. II*. Herne : Verlag Tibor Schäfer, 1999.

LACKO, Michal. Newly discovered sources regarding the first university of Bratislava „Academia Istropolitana“. In *Slovak Studies XIX*. Cleveland – Rome : Slovak Institute, 1979, s. 208-210.

Lexikón slovenských dejín. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997.

MACEK, Josef. *Tri ženy Vladislava Jagellonského*. Praha : Mladá fronta, 1991.

Matthias Corvinus, the King. Tradition and Renewal in the Hungarian Royal Court 1458 – 1490. Budapest : Budapest History Museum, 2008.

ORTVAY, Teodor. *Geschichte der Stadt Pressburg. II/I*. Pressburg : Commissionsverlag von Carl Stempel, 1895.

ORTVAY, Teodor. *Geschichte der Stadt Pressburg. II/3*. Pressburg : Commissionsverlag von Carl Stempel, 1900.

RÉVAI, Peter. *De sacrae coronae regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna, annos ultra DC clarissimae brevis commentarius*. Augustae Vindelicorum : Excudebat Christophorus Mangus, 1613.

SAMBUCUS, Iohannes. *Antonii Bonfini Historia Pannonica, sive Hungaricarum rerum Decades IV et dimidia. Accedunt tractatus aliquot seu appendices variorum auctorum et rerum*. Coloniae Agrippinae : Sumptibus haeredum Johannis Widenfeldt et Godefridi de Berges, 1590.

SOPKO, Július. Devotio moderna a jej podoby na Slovensku v 15. storočí. In ŠIMONČIČ, Jozef (ed.). *Trnavská univerzita 1635 – 1777*. Trnava : Trnavská univerzita 1996, s. 281-294.

STRUVE, Burcard Gotthelf. *Johannis Cuspiniani Diarum, de congressu caesaris Maximiliani et trium regum, Vladislai Hungariae, Ludovici Bohemiae, et Sigismundi Poloniae, in urbe Viennensi facto, XVI. Julii, anno Christi M.D.XV*. In FREHER, Marquardus. *Rerum Germanicarum scriptores*. II. III. editio. Argentorati, 1717.

ŠKOVIERA, Daniel a kol. *Latinský humanizmus*. Bratislava : Kalligram, 2008.

Worlds in Change II. Transforming East-Central Europe. In *Transylvanian review*. Cluj-Napoca, 2010, vol. 19, supplement N° 2.

PhDr. Eva Frimmová, DrSc.

Nezávislá výskumníčka/Independent researcher

Bratislava, Slovakia

frimmeva@yahoo.com